

EPISTOLARUL ROMÂNESC AL LUI CONSTANTIN DIACONOVICI LOGA (1841) – UN BILANȚ

Costin FENEȘAN

Cercetător independent, București

Cercetările temeinice întreprinse în ultimele decenii de Nicolae Bocșan ¹ și Valeriu Leu ² au evidențiat în mod argumentat și convingător rolul determinant al cărților tipărite în limba română – de o parte și de cealaltă a Carpaților – la evoluția lumii românești din Banat sub semnul valorilor înnoitoare semănate în veacul Luminilor. Fiecare carte în parte și toate împreună, fie că erau lucrări de istorie sau manuale didactice, fie cărți de economie practică sau opere literare, au urmărit un scop cât se poate de limpede: luminarea românilor, dar în mod cu totul special a masei impresionante viețuind în lumea rurală. Cărturarii noștri de la finele secolului al XVIII-lea și din primele decenii ale celui următor, convinși că evoluția românilor atât în spiritul unei conștiințe naționale moderne cât și al adaptării lor la realitățile societății aflate într-o transformare accelerată, au înțeles însemnătatea crucială a cuvântului tipărit în limba maternă pentru rosturile viitoare, vestite și de prefacerile la nivel european. De altfel Constantin Diaconovici Loga avea să scrie, în 1821, în a sa *Chiemare la tipărirea cărților românești*, cuvinte pline de miez și de înțelepciune: „Ne trebuiesc, mai departe (în continuare – C.F.), cărți din care să poată citi și învăța pruncii, bași (chiar – C.F.) cei ce sânt îndepărtați de școală. Așa au făcut și alte neamuri, care astăzi strălucesc pre fața pământului, așa să facem și noi acum și să ne îmbărbătam, că prea departe am rămas. ... Numai cărți de tot felul să căutăm a face, a mai scoate și din alte limbi, apoi a le da la tipariu să nu întârziem.”³ Numai că, dincolo de tipărirea cărților românești, de maximă importanță era difuzarea lor în mediul celor cărora le erau destinate. Orice autor român era confruntat de la bun început cu o problemă capitală: asigurarea mijloacelor financiare acoperirii cheltuielilor de tipar. Cum din partea oficialității – fără a-l mai aminti cumva pe suveran – nu era de așteptat vreo susținere financiară, așa cum se obișnuia în alte părți ale Europei, autorii români s-au văzut nevoiți ca, pe lângă resursele bănești proprii, să recurgă la mecenatul unor conaționali gata să suțină opera de luminare națională. În opinia aceluiași Constantin Diaconovici Loga, mecenatul particular, *patronatul*, cum era numit în epocă, nu era îndeustulător pentru susținerea unui program de tipărire, capacitatea necesară având-o doar întreaga națiune: „Spre luminarea neamului sânt de lipsă mai departe cărți. Acestea trăbuie tipărite, care cu cheltuială se face. Acum, cine să dea cheltuiala? Zic: dimpreună să dăm, că toți laolaltă facem un neam, apoi vedem că neamului e de lipsă lumina, așa [că] toți, din puterile sale, trebuie să dea daruri, ca să ajute neamul. Toți acum să se apuce de lucru, că au sosit primăvara luminii neamului românesc. ... Deci, ca să se poată tipări, mă întorc cătră patronii neamului românesc, rugându-mă ca să dea

¹ Bocșan 1986, *passim*.

² Leu 1996, *passim*.

³ Loga 1821, p. 8.

ajutoriu la tipărire, drept văzând câtă folosință va aduce această carte tinerimei noastre.”⁴ Loga se refera în acest caz la a sa *Gramatică românească pentru îndreptarea tinerilor*, care vedea lumina tiparului la Buda, în 1822. Pentru difuzarea acesteia s-a organizat de altfel o adevărată rețea de colecători de prenumerați, din care făceau parte învățătorul Dionisie Mitroni din Lugoj, Lazăr Roșu, directorul districtului școlar Lipova, Ioja Cornescu, directorul districtului școlar Făget, învățătorul Dionisie Petrovici din Bocșa Română și învățătorul Avram Nedici din Oravița⁵. De altfel, la sfârșitul listei de prenumerați ai *Gramaticii românești* era scoasă în evidență și implicarea autorităților școlare la acțiunea de înregistrare a prenumeraților, fiind amintit ordinul dat în acest sens de Uroš Nestorović, directorul școlilor naționale din Ungaria, directorilor de districte școlare și conducerii Preparandiei de la Arad. Astfel, la *Gramatica* lui Loga au prenumerat 245 de persoane cu un număr de 257 de exemplare⁶. De la Preparandia arădeană au prenumerat patru cadre didactice (directorul Sava Arsić cu 5 exemplare, profesorii Dimitrie Constantini și Alexandru Gavra cu câte 3 exemplare și catehetul Grigore Lucaci cu 2 exemplare) cu un total de 13 exemplare, în vreme ce preparanzii au subscribit pentru alte 97 de exemplare (49 cei din cursul I și 48 cei din cursul II). De la Gimnaziul latinesc din Arad la *Gramatica* lui Loga au prenumerat 54 de elevi din clasele I – VI, în vreme ce de la școala trivială românească învățătorul și 9 elevi s-au angajat să cumpere cartea, pe care o socoteau desigur de mare trebuință. *Summa summarum*: din Arad un număr de 164 de persoane a prenumerat 173 de exemplare (68% din numărul prenumeraților). Aceștia li s-au adăugat 77 de persoane cu 78 de exemplare din Directoratul școlar Caransebeș (27% din numărul prenumeraților), 3 persoane cu 5 exemplare din Directoratul școlar Oradea și o persoană, cu un singur exemplar, din Directoratul școlar Timișoara. În rândul prenumeraților sunt de remarcat învățătorul Vasile Bojincă din Gârliște, fratele cărturarului Damaschin Bojincă, școlarul Ilie Jumanca din Bocșa Română și tânăra Elisaveta Macovan. Rămâne încă de lămurit faptul, dacă Loga a reușit să-și acopere în întregime cheltuielile de tipar ale *Gramaticii* cu ajutorul prenumeraților. Avem destul temei să credem aceasta, de vreme ce nu ni s-a păstrat vreo informație contrară. De această dată sistemul *patronaților*, cel al mecenatului particular, pare să-și fi dovedit eficiența⁷. În schimb în cazul *Octoiului* și a *Tipiconului cu catavasier*, carte pe care Constantin Diaconovici Loga a tipărit-o la Buda în 1826, sistemul de prenumerați l-a adus pe autor la faliment, chiar dacă lucrarea era de cea mai mare însemnătate practică pentru sistematizarea și uniformizarea slujbei dumnezeiești în bisericile ortodoxe române din monarhia habsburgică. Mai mult, pentru a-i asigura cărții lui Loga o desfăcere cât mai sigură, autoritățile bisericești, fie protopopiate, fie episcopii, n-au pregetat să se implice încă mult înainte de apariția acesteia. Astfel, la 21 noiembrie 1820, Nicolae Stoica de Hațeg, protopopul Mehadiiei, căruia Loga îi scrisese în acest sens la 21 septembrie 1820, le-a recomandat printr-o circulară adresată preoților parohi din subordinea sa prenumerați la *Octoih*, ca astfel să poată fi acoperite cheltuielile de tipărire, fără vreo amânare, a cărții de cult, aceasta deoarece tipografia de la Buda solicitase plata în avans a jumătate din costurile de tipar. Prenumeranții urmau să beneficieze cu acest prilej de un preț de favoare: 7 florini în loc de 8 florini pentru un exemplar

⁴ Loga 1821, p. 11.

⁵ Bocșan 1986, p. 168.

⁶ Leu 1996, p. 177–178 stabilește un număr de 255 de exemplare prenumerate.

⁷ Aceeași situație s-a înregistrat și în cazul cărții altui român bănățean, Damaschin Bojincă, cu *Diregătoriul buneii creșteri*, apărut la Buda în 1830. Într-un număr de 15 centre au fost prenumerate 984 de exemplare, din care 337 în Banat (34,20%), 128 de exemplare în Țara Românească (13%) și 93 de exemplare în Moldova (9,45%). În Banat, repartizarea teritorială a prenumeraților a fost următoarea: 120 de exemplare în părțile Caransebeșului (35,60% din Banat și 12,19% din total), 72 de exemplare în părțile Lipovei (21,36% din Banat, 7,31% din total), 44 de exemplare în părțile Lugojului (13,05% din Banat, 4,47% din total) și 34 de exemplare în părțile Timișoarei (10,08% din Banat, 3,45% din total), vezi Leu 1996, p. 187.

subscris⁸. La rândul său, Consistoriul Episcopiei Vârșeț-Caransebeș îi îndemna la 2 august 1821 pe toți preoții din eparhie să prenumereze la *Octoih* și să-i expedieze banii lui Loga la Arad, unde acesta activa ca profesor la Preparandie⁹. Drept urmare, Nicolae Stoica de Hațeg a cerut din nou preoților din protopopiatul Mehadiei să prenumereze la *Octoihul* lui Loga. Numai că, între timp, condițiile de prenumerare se schimbaseră, pe semne în urma intervenției tipografiei de la Buda, astfel că la prețul de 10 florini, cât ajunsese să coste un exemplar, se mai adăugau 5 florini în bancnote. Bisericilor mai avute li se recomanda să cumpere chiar două exemplare, deoarece cartea de cult, foarte des folosită, se putea degrada cu ușurință. Mai mult, celor care nu aveau să prenumereze li se atăgea atenția că aveau să plătească nu mai puțin de 18 florini pentru un exemplar¹⁰. Cu toate acestea, vânzarea *Octoihului* nu progresa defel, astfel că Loga s-a văzut nevoit să-și vândă casa din Arad pentru a acoperi datoriile către tipografia din Buda¹¹. În această situație disperată, Loga s-a adresat lui Maxim Manuilović, episcopul Vârșețului. Prin circulara sa din 20 decembrie 1829, acesta le recomanda în mod imperativ protopopilor și preoților din eparhia sa achiziționarea *Octoihului*, mai ales având în vedere situația materială dificilă în care ajunsese Diaconovici Loga: „... iară întocmitorul lor (al *Octoihului* și *Tipiconului* – C.F.), numitul profesor Diaconovici, carele truda și averea sa cea mică pentru ajutorința preoției și folosul bisăricii noastre a jărtfit, prin nevânzarea cărților acestora în mare scârbă și păgubire s-au aflat. Întru așa feliu de strâmtoare aflându-să dânsul, nu de mult cu tânguitoare scrisoare alergă cătră noi văitându-să, că întru vânzarea cărților acestora mână de ajutor să-i dăm”, mai ales că, între timp, prețul unui exemplar scăzuse până la 6 florini în monedă de argint¹². Aflând că autoritățile din Granița Militară Bănățeană nu aprobaseră ca „obștea sau biserica” din satele de acolo să cheltuiască vreun ban pentru cumpărarea *Octoihului*, înaltul ierarh îi asigura pe protopopii și preoții din eparhia sa, că va interveni pentru a obține îngăduința necesară. Situația materială a lui Loga devenise și mai precară în același an 1829, după ce tipografia din Buda îi reținuse bani din salariul său de la Preparandia arădeană în urma neplății datoriilor la *Octoih*. Plin de amărăciune, Loga avea să scrie: „... eu, pe lângă atâta jertfe și trudă a mea, și în ce tristă stare am căzut, iară mai vârtos ca un tată de opt prunci vii și necrescuți (minori – C.F.)¹³, unde nu au fost destul că am dat de pe spatele pruncilor mei legătura cărților care până acum s-a împărțit pe la bisericile ce au fost prenumărate, și acum și plata cea profesorească, cu care îi hrăneam, s-au luat de la gura lor cu tot ajutorul casei”¹⁴. Avem convingerea, că și această stare materială nenorocită în care ajunsese Loga s-a numărat printre cauzele care l-au determinat să renunțe la profesoratul de la Preparandia arădeană și să se prezinte la concursul pentru ocuparea postului de director al școlilor naționale de pe teritoriul Regimentului de graniță româno-iliric (1830). Numai că, odată

⁸ I.D.Suciu, R.Constantinescu 1980, I, doc. 281, p. 572–573.

⁹ I.D.Suciu, R.Constantinescu 1980, I, doc. 283, p. 574.

¹⁰ Pentru a aprecia efortul financiar presupus de achiziționarea cărții, amintim prețul de piață al unor produse în anul 1829: 47 de florini costa suta de livre (o livră = 56,06 kg) de cafea fină, 52–55 de florini făcea suta de livre de zahăr fin, 60 de florini era suta de livre de ceară galbenă, 18 florini costa suta de livre de miere albă, 14 florini era suta de livre de untură, 6 florini făcea acovul (cam o vadră) de țuică de prune, 3–4 florini costa mierța (o mierță = 61,48 litri) de grâu, 1 fl.30 cr. costa mierța de porumb, 1 fl.12 cr. făcea mierța de orz și un florin mierța de ovăș, vezi Leu 1996, p. 194.

¹¹ Leu 1996, p. 103.

¹² I.D.Suciu, R.Constantinescu 1980, I, doc. 303, p. 605–607. 6 florini în monedă de argint făceau 12 florini în bancnote.

¹³ Am reuși să aflăm numele a șapte dintre cei opt copii ai lui Loga: Ștefan, Constantin, Ioan, Aurel, Ecaterina, Augusta și Elena (mama viitorului pedagog și istoric al învățământului românesc din Banat, Iuliu Vuia). Știm, că două dintre fiicele lui Loga au lucrat la Craiova, la Școala superioară de fete, una ca directoare, cealaltă ca profesoară, vezi Primii gramatici 1923, p. 54.

¹⁴ Ilica 2012, p. 102–103.

cu revenirea în Caransebeșul natal, necazurile financiare ale lui Loga legate de tipărirea *Octoihului* erau departe să fi luat sfârșit. O circulară din 6 iulie 1833 a lui Ștefan Stanković, administratorului eparhiei Timișoara ¹⁵, este cât se poate de elocventă în acest sens. Aflăm astfel, că *Octoihul* fusese tipărit într-un tiraj de 2 000 de exemplare, numai că, până în 1833, nu fuseseră vândute decât 1 000 dintre acestea. Restul, pentru care Loga se văzuse nevoit să împrumute 1 000 de florini de la mănăstirea Bezdin și să-i depună drept garanție, se mai aflau în păstrarea tipografiei din Buda. În aceste condiții, Ștefan Stanković le recomanda cu stăruință preoților din eparhia Timișoarei să cumpere câte două exemplare din *Octoihul* lui Loga ¹⁶. Chiar dacă s-a implicat personal în vânzarea cărții ¹⁷, Loga și-a văzut scoasă la licitație casa din Caransebeș, deoarece nu reușise să restituie cei 1 000 de florini depuși drept garanție ¹⁸. Problemele legate de tipărirea *Octoihului* nu aveau să se încheie nici după trecerea la cele veșnice ale octogenarului Constantin Diaconovici Loga (12 noiembrie 1850). La 18 februarie 1851 protopopul Mehadiei, Dimitrie Iacobescu, dând curs instrucțiunilor primite de la Consistoriul eparhial din Vârșeț, recomanda preoților din protopopiatul său cumpărarea *Octoihului* și *Tipiconului*, legate într-un singur volum, exemplare aflate încă în tipografia Universității din Pesta, mai ales că prețul cărții scăzuse până la 4 florini în monedă de argint pentru un exemplar: „... ca nu numai pentru bisăricile acelea unde cartea aceasta numai într-un exemplar să află, ci și persoanele singuratice, preoțești, învățătoarești și alți cărturari de rânduiala și cântarea bisăricii noastre iubitori să și-o câștige.” ¹⁹

Pe la 1900 în pivnițele Episcopiei sârbești de atunci a Timișoarei se mai păstrau vreo 80 de exemplare – ajunse acolo nu se știe cum – din *Octoihul* lui Loga. Acestea au fost dăruite de episcopul Gheorghe Branković *Alumneului român* din Timișoara ²⁰.

Revenit în 1830 în Caransebeșul natal, Constantin Diaconovici Loga s-a găsit confruntat, ca de altfel și până atunci, atât cu problemele de ordin profesional cât și cu acelea, la fel de împovărătoare, de ordin familial. S-a aplecat, în pofida vârstei înaintate, cu aceeași energie și dedicație asupra îndrumării rosturilor școlilor naționale din Granița Militară și deopotrivă a Școlii normale preparande (Preparandia), care a funcționat la Caransebeș între 1831 și 1836, apoi mutată la Biserica Albă, unde a urmat-o și Loga. Pe de altă parte, venerabilul dascăl purta povara îngrijirii familiei sale numeroase, afectate, fără îndoială, de eșecul financiar cauzat de tipărirea *Octoihului*. Cu puterea de muncă slăbită de trecerea anilor dar nicidecum marcată de vitregia împrejurărilor materiale, Loga a căutat o cale de ieșire din impas prin redactarea și publicarea unei noi cărți, care ar fi urmat să-i asigure, pe de o parte, restabilirea echilibrului financiar, iar, pe de altă parte, să răspundă cerințelor de instruire ale neamului său, un ideal care l-a însoțit întreaga viață. Credem că tocmai în acești ani de cumpănă își va fi amintit Loga de un proiect mai vechi, între timp abandonat, dar care promitea să-i asigure ajungerea la un liman financiar, împlinind în același timp o nevoie resimțită de societatea românească. Într-adevăr, în lumea românească a vremii se simțea nevoia unui „manual de corespondență”, care să ofere modele pentru cele mai diferite situații reclamând comunicarea în formă scrisă. Loga își va fi

¹⁵ Ștefan Stanković, episcop al Budei, a administrat episcopia Timișoarei de la moartea episcopului Iosif Putnik (16 noiembrie 1830) până la instalarea noului episcop, Maxim Manuilović (18 decembrie 1833).

¹⁶ I.D.Suciu, R.Constantinescu 1980, II, doc.321, p. 640.

¹⁷ Știm, de pildă, că învățătorul Martin Cristescu din Globurău s-a dus la Școala normală din Caransebeș (înființată de Loga în 1831 și funcționând acolo până în 1836), unde a cumpărat direct de la Loga, la 12 octombrie 1831, un exemplar al *Octoihului* pe seama bisericii din satul său. La 1 martie 1834, Gheorghe Bumbăcilă, paroh la Rusca, a cumpărat direct de la Diaconovici Loga un exemplar al *Octoihului*, plătind 17 fl.30 cr., vezi Leu 1996, p. 104.

¹⁸ Leu 1996, p. 104.

¹⁹ I.D.Suciu, R.Constantinescu 1980, II, doc. 427, p. 763.

²⁰ Primii gramatici 1923, p. 49. Gheorghe Branković a fost episcop ortodox sârb al Timișoarei între 1882 și 1890, iar în 1901 a fost administrator eparhial.

adus aminte în acești ani petrecuți la Caransebeș de cererea pe care i-o adresase încă în 1813 directorul școlilor naționale din Ungaria, Uroš Nestorović, de a traduce în românește un manual de *Geschäftsstil* (stilionar de afaceri), pe atunci curent în monarhia habsburgică. Mai mult, în 1818 Nestorović îi ceruse lui Loga cu insistență trimiterea urgentă a manuscrisului *Conțeptul scrisorilor*, pentru a-l încredința spre tipărire Tipografiei din Buda²¹. Fără îndoială că munca susținută la *Gramatica românească* (apărută în 1822) și la pregătirea *Octoihului* (apărut în 1826), deopotrivă cu moartea lui Uroš Nestorović (1825) și îndatoririle didactice la Preparandia arădeană l-au determinat pe Loga să treacă în uitare manuscrisul, probabil redactat într-o primă formă, a *Conțeptului scrisorilor*.

După 1830 Loga a reluat, alături de alte proiecte la care lucra²², munca la întocmirea *Epistolarului românesc*. Chiar dacă Loga nu menționează sursele din care s-a inspirat, credem că s-a folosit cu cea mai mare probabilitate de două lucrări ale juristului austriac Joseph von Sonnenfels (1733–1817), care s-au bucurat de o mare circulație: *Versuch über die Grundgesetze des Styls in Privat- und öffentlichen Geschäften* (Încercare cu privire la principiile de bază ale stilului în afacerile private și publice), partea I-a și a II-a, apărută la Viena în 1781 și *Über den Geschäftsstyl. Die erste Grundlinie für angehende österreichische Kanzleibeamte. Zum Gebrauche der öffentlichen Vorlesungen nebst einem Anhang von Registraturen* (Despre stilul de afaceri. Primele noțiuni fundamentale pentru funcționarii austrieci de cancelarie începători. Spre folosință la prelegeri publice, împreună cu o anexă cu exemple), apărută la Viena în 1784 (cu ediții succesive, tot la Viena, în 1787, 1802 și 1820). Experiența proprie dobândită în cursul anilor îndelungați de activitate publică în slujba învățământului, deopotrivă cu aceea acumulată din relațiile personale, au constituit, fără îndoială, sursa de cea mai mare importanță la redactarea *Epistolarului*. Iar aceasta cu atât mai mult, cu cât partea covârșitoare a modelelor puse la îndemâna cititorilor sunt redactate în limba română, modele în limba germană fiind oferite doar în cazul corespondenței comerciale, bancare și cu unele autorități ale statului (în speță cele militare). Nu e mai puțin adevărat că, în timpul activității sale ca profesor la Preparandia din Arad Loga ajunsese deja să pună la dispoziția învățăceilor săi modele utile de corespondență, pe care aceștia le vor fi răspândit apoi, la rândul lor. În orice caz, lumea românească din Banat și Crișana resimțea tot mai mult nevoia acestui „manual de corespondență”, tot mai indispensabil în procesul accelerat de modernizare din primele decenii ale secolului al XIX-lea. La jumătatea anului 1839 Constantin Diaconovici Loga încheiase munca la redactarea *Epistolarului românesc*. Mai prudent după experiența nefericită cu *Octoihul*, Loga s-a gândit la o strategie cât mai eficientă, aducătoare de rezultate certe, pentru a-și asigura banii necesari acoperirii cheltuielilor de tipar. N-a renunțat nici în acest caz la sistemul de prenumerare, la așa-numiții *patronați* ai cărții, numai că, de această dată, a făcut publicitate cărții atât prin intermediul autorităților bisericești cât și a celor școlare, biserica și școala fiind de altfel calea cea mai lesnicioasă și sigură de a pătrunde în marea masă românească din lumea rurală. Era și mediul în care, datorită preoților și învățătorilor, activitatea de apostolat cultural-național a lui Loga era cât se poate de bine cunoscută. Nu este de exclus nici faptul, ca Loga să-și fi făcut cunoscut proiectul și în lumea militarilor, îndeosebi a celor români din Regimentul de graniță româno-bănățean, acolo unde își

²¹ Botiș 1922, p. 150.

²² Dintr-o anexă la *Epistolarul românesc*, Buda, 1841, p. 424–425 aflăm că Loga avea pregătite pentru tipar manuscrisele următoarelor lucrări: *Istoria Bibliei, a Vechiului și a Noului Testament, cu învățături ale moralității creștinești* (24 de coli manuscrise), *Biografia sau viața Preasfintei Fecioarei Mariei, Maicii lui Dumnezeu, Plutarh pentru creșterea pruncilor, Belizarie, duca lui Iustinian împăratul Răsăritului și Istoria Românilor de la zidirea Romei sau de la anul 753 înainte de Hs. până la înjugarea Țarigradului de turci, sau până la anul 1453 după Hs* (160 de coli manuscrise). Toate aceste lucrări ale lui Loga nu au mai fost tipărite, iar manuscrisele lor par să se fi pierdut pentru totdeauna.

avea obârșia, fiind desigur o persoană familiară multor grăniceri. Dacă propaganda verbală în vederea prenumerării la *Epistolarul românesc* își va fi avut rostul și efectele ei, în schimb Loga a socotit oportun să o facă și pe calea cuvântului tipărit. La 29 iunie 1839, din Biserica Albă (unde se mutase în 1836), Loga se adresa celor doritori să prenumereze la *Epistolar* printr-o Înștiințare tipărită în limba română²³. După ce le lămurește potențialilor săi prenumerați importanța cuvântului scris atât pentru comunicarea interumană cât și pentru cea cu autoritățile sau cea, deloc mai neînsemnată, din domeniul economiei, Loga înfățișează structura cărții, evidențiind cele mai variate domenii ale corespondenței scrise, aceasta tocmai pentru a atrage interesul unui spectru cât mai divers de cititori²⁴. În același timp, Loga își anunța prenumerații că *Epistolarul*, de format mare (în 4°), cuprinzând 30 de coli de tipar, costa, legat, 4 florini în bancnote sau 1 fl.36 cr. în monedă de argint, o sumă rezonabilă, menită să atragă cât mai mulți prenumerați. Aceștia urmau să achite prețul cărții în două rate: 2 florini „când va fi cartea gata pe jumătate”, iar restul de 2 florini la primirea exemplarului scris. Pentru moment, Loga ruga să-i fie trimise doar numele prenumeraților pentru a-i trece în rândul patronaților „luminării neamului prin mijlocirea tipăririi cărților”. În concepția lui Loga, luminarea neamului avea două surse: „un izvor iastă viu, zic, când să luminează fiii neamului de la bărbații înțelepți și învățați, precum prin școli și besearici, iară alt izvor sânt cărțile, căci în cărți se păstrează învățetura, ca și apa izvoarele sale” – o dualitate care a străbătut de altfel întreaga activitate a cărturarului bănățean. Loga a socotit necesar să-i anunțe pe cititorii Înștiințării și de viitoarele sale proiecte editoriale: tipărirea *Istoriei Bibliei* încă în cursul anului 1839, cea a cărții despre Belizarie, comandantul de oști al împăratului Iustinian, în cursul anului 1840, lucrare socotită de autor „o carte mult folosită, carea învață a cunoaște datorințele către Stăpânire și către iubita Patrie”, urmată de *Plutarh*, un manual „pentru creșterea pruncilor” și, în fine, *Istoria Românilor* „de la zidirea Romei până în zilele noastre”. Toate aceste lucrări, afirma Loga, „le am gata pentru tipărit”, astfel că aștepta și în acest caz „numele și ajutorul patronaților”. Din păcate, aceste proiecte ale lui Loga, fără îndoială de mare însemnatate pentru lumea românească din Banat și nu numai de acolo, n-au ajuns să mai fie finalizate, din motive pe care încă nu am reușit să le deslușim. Loga a ținut să explice și modul în care avea să se desfășoare acțiunea de prenumere. Numele și ocupația prenumeraților urmau să fie înregistrate de învățătorii din fiecare localitate, lista fiind apoi predată fie protopopilor, fie directorilor de districte școlare. La rugămintea lui Loga, profesorii de la școlile preparande și de la școlile clericale (institutele teologice) trebuiau să se implice în mod cu totul deosebit, urmând să-i înregistreze pe prenumerații la *Epistolar* din zona lor de activitate și să trimită apoi listele la Biserica Albă până la finele lunii februarie 1840²⁵ „pentru că atuncea [numele prenumeraților] se vor tipări la sfârșitul cărții”²⁶. Pentru alți prenumerați exista posibilitatea de a se înregistra la parohul român din Pesta, Ioan Theodorovici, care era în același timp cenzorul cărților românești tipărite la Buda. Totodată, Loga le atrăgea atenția domnilor „culegători ai numelor”, să-i trimită listele cu prenumerați la Biserica Albă, ei urmând să suporte taxele de expediție poștală, deoarece „la zece cărți [prenumerate] va căpăta una adaos”. În final, Loga adresa încă o dată un îndemn plin de speranță mai ales preoților și învățătorilor, „cei dintâi luminători ai neamului”, pentru a-i convinge, „în numele iubitului neam românesc celui însetat de învățetură, ... pre cărturari și pre alte persoane, de și (chiar dacă – C.F.) nu știu

²³ Vezi doc. 1. Documentul, pe care îl reproducem și în facsimil, l-am achiziționat într-un anticariat din București.

²⁴ Spre comparație, vezi doc. 2, în care este reprodus cuprinsul *Epistolarului românesc* apărut la Buda în 1841. În același timp, în doc. 3 am reprodus *Cuvântul înainte* al lui Loga, redactat la Biserica Albă, la 28 august 1840, în care rosturile *Epistolariului* pentru lumea românească sunt înfățișate ca împlinirea unei îndatoriri naționale.

²⁵ Inițial termenul fusese *octombrie 1839*, socotit mai apoi prea timpuriu.

²⁶ Este de menționat faptul, că Diaconovici Loga a semnat *Cuvântul înainte* la *Epistolar* la 28 august 1840, atunci când fusese deja strânsă de la prenumerați prima rată din prețul cărții, care putea fi astfel dată la tipar.

carte, ca să jertvească numele sale la cartea aceasta, ... deoarece, cetind genunchile (generațiile – C.F.) românești care vor urma după noi această carte, vor căuta întrânsa la atare nume ca și la un altariu, cunoscând de aici carii au fost în timpul acesta iubitorii luminării neamului românesc.” Datorită asigurării prin prenumerarea unei anumite sume de bani, tipărirea cărții lui Loga s-a putut desfășura în ritm alert²⁷. Încă în 1841 de sub teascurile Crăeștii Tipografii a Universității din Pesta ieșea, la Buda, *Epistolariul românesc pentru facerea a tot feliul de scrisori ce sânt în viața soșietății omenesti la multe întâmplări de lipsă. Acum întâia oară lucrate de CONSTANTIN DIACONOVICI LOGA, chesaro-crăesc director al Școalelor Naționale de Graniță*. Cartea avea nu mai puțin de XI + 426 pagini. Un mic subtitlu în limba germană – *Briefsteller wallachisch* – urma să-l lămurească pe neromâni și pe cei care nu cunoșteau caracterele chirilice. Lista prenumeranților, a cărei publicare Loga o promisese în Înștiințarea din 1839, era de-a dreptul impresionantă, fiind tipărită la sfârșitul volumului, la paginile 385–423. Fuseseră prenumerate nu mai puțin de 1 207 exemplare ale cărții. Mulți prenumeranți, mai cu seamă preoți, învățători și deopotrivă membri ai înaltei ierarhii bisericești ortodoxe sau instituții bisericești (biblioteci episcopale sau mănăstirești) subscriaseră la achiziționarea a două sau mai multe exemplare²⁸. Socotim să amintim în mod cu totul deosebit persoanele particulare care au prenumerat mai mult de două exemplare din cartea lui Loga: Petru Ianoșel, învățător din Mehadia, subscrisesse nu mai puțin de cinci exemplare, confrății săi Ioan Cernescu din Cornereva, Teodor Guțoi din Berzasca și Toma Drașcovici din Moldova Veche prenumeraseră trei exemplare, la fel și Constantin Grabovschi de Apadia, mare proprietar și negustor din Pesta. Deosebit de interesantă este repartizarea teritorială a prenumeranților. Astfel 1 021 de exemplare (84,58%) din totalul celor 1 207 exemplare au fost prenumerate pe teritoriul Banatului grăniceresc și provincial. Din cele 1 021 exemplare prenumerate în Banat, un număr de 642 de exemplare (62,87%) fuseseră înregistrate pe teritoriul Regimentului de graniță româno-bănățean și al Regimentului de graniță germano-bănățean, restul de 375 de exemplare (37,13%) fiind prenumerate în Banatul provincial. În cadrul Banatului grăniceresc, din totalul de 642 de exemplare un număr de 607 exemplare (94,54%) fuseseră prenumerate pe teritoriul Regimentului de graniță româno-bănățean, iar alte 35 de exemplare (5,46%) pe teritoriul Regimentului de graniță germano-bănățean. Din cele 607 exemplare prenumerate în 122 de localități ale Regimentului de graniță româno-bănățean, un număr de 397 exemplare (65,40%) fuseseră înregistrate în cele 82 de localități ale Batalionului românesc, iar 210 exemplare (34,60%) în 40 de localități din Batalionul sârbesc al regimentului. Se poate constata, că lucrarea lui Loga a fost prenumerată în toate cele 82 de localități ale Batalionului românesc de către preoții și învățătorii locali, precum și pe seama școlii naționale. Situația se prezintă astfel: 60 de exemplare în cele 10 localități din compania Caransebeș, 52 de exemplare în cele 12 localități din compania Ohaba Bistra, 41 de exemplare în cele 9 localități din compania Slatina Timiș, 26 de exemplare în cele 5 localități din compania Teregova, 21 de exemplare în cele 5 localități din compania Cornea, 38 de exemplare în cele 8 localități din compania Mehadia, 44 de exemplare în cele 8 localități din compania Orșova, 21 de exemplare în cele 5 localități din compania Petnic, 25 de exemplare în cele 6 localități din compania Prigor, 20 de exemplare în cele 4 localități din compania Bozovici, 17 exemplare în cele 5 localități din compania Dalboșeț și 32 de exemplare în cele 5 localități din compania Berzasca. În Batalionul sârbesc al Regimentului de graniță româno-bănățean, pe lângă exemplarele prenumerate de mănăstirea Zlatița, de comunitatea din Biserica Albă și la Preparandia de acolo, au fost subscribe 17 exemplare în 4 localități

²⁷ Cu volumul vândut la prețul de 4 florini în bilete de bancă pentru un exemplar (1 207 ex. × 4 fl. = 4 828 fl.) sau de 1 fl. 36 cr. în monedă de argint (1 207 ex. × 1,36 fl. = 1 641 fl. 50cr.) cheltuielile de tipar au fost, fără îndoială, acoperite.

²⁸ Vezi lista prenumeranților în doc. 3.

din compania Alibunar, 4 exemplare în 4 localități din compania Deliblata/Deliblato, 22 de exemplare în 6 localități din compania Izbiște/Izbiște 28 de exemplare în 8 localități din compania Iasenova/Jasenovo, 28 de exemplare în 7 localități din compania Cusici/Kusic și 36 de exemplare în 9 localități din compania Pojejena. În Regimentul germano-bănățean au fost prenumerate 35 de exemplare în 6 localități. Succesul de care s-a bucurat *Epistolarul* lui Loga în Granița Militară Bănățeană s-a datorat atât notorietății autorului în lumea preoților și învățătorilor – să nu uităm, că autorul cărții era directorul școlilor naționale din Granița, precum și al Preparandiei de la Biserica Albă – cât și vredniciei colectorilor de prenumerați: Nicolae Gruici, protopopul Caransebeșului și Lazar Radak, protopopul Mehadiei. Nu excludem nici posibilitatea, ca ofițerii din Regimentul de graniță româno-bănățean, cu deosebire cei români, să fi contribuit la sporirea numărului de prenumerați. De altfel în Granița Militară cartea lui Loga nu a fost prenumerată doar de români, ci deopotrivă de militari austrieci și sârbi sau de preoți germani și sârbi, așa cum se va vedea ceva mai încolo.

În Banatul provincial cele 375 de exemplare ale *Epistolarului* au fost prenumerate mai cu seamă ca urmare a strădaniilor unor colectorii din rândul clerului și al conducerii districtelor școlare: protopopul Filip Trandafirovici al Vârșetului, protopopul Sofronie Ivașcovici al Oraviței, protopopul Nicolae Gruici al Caransebeșului, protopopul Arsenie Predragović al Sânnicolaului Mare, protopopul Constantin Gruici al Hisiașului și Uroš Volić, directorul districtului școlar Caransebeș. În ceea ce privește repartizarea teritorială a prenumeraților din Banatul provincial, aceasta se prezintă după cum urmează: 42 de exemplare la Școala clericală (Institutul teologic) din Vârșeț și la mănăstirea Mesici, 40 de exemplare au fost prenumerate de preoții și învățătorii din protopopiatul Vârșeț, 25 de exemplare de preoții și învățătorii din protopopiatul Oravița, 13 exemplare au fost subscrise de Episcopia Timișoarei cu mănăstirile Bezdin și Sfântul Gheorghe, 25 de exemplare au fost prenumerate în 5 localități din protopopiatul Sânnicolaul Mare, 42 de exemplare au fost prenumerate în 26 de localități din protopopiatul Hisiaș, 10 exemplare au fost subscrise la Iancaid/Jankaid, Toracul Mare, Toracul Mic (în prezent, cele două localități, reunite, se numesc Begejci), Sarcia/Sutjeska și Ecica/Ečka, 61 de exemplare au fost prenumerate de învățătorii și școlile naționale din districtul școlar Oravița, 21 de exemplare au fost subscrise în 17 localități din districtul școlar Bocșa Română, 22 de exemplare au fost prenumerate în 14 localități din districtul școlar Lugoj, 16 exemplare au fost prenumerate în 13 localități din districtul școlar Făget, 10 exemplare au fost subscrise în 10 localități din districtul școlar Zorlențul Mare și 52 de exemplare au fost prenumerate în 18 localități din districtul școlar Lipova.

186 de exemplare (15,42%) din totalul de 1 207 au fost prenumerate în afara Banatului. Din acestea, 66 de exemplare ale *Epistolarului* au fost subscrise numai la Arad: 5 pe seama Episcopiei și a mănăstirii Hodoș, 48 de exemplare de către profesorii și studenții Institutului teologic, 8 exemplare de către elevi de la Gimnaziul latin și 5 exemplare de diferite persoane particulare. Prin grija lui Dimitrie Constantini (născut la Oravița în 1792), pe atunci director al districtului școlar Oradea, au fost prenumerate 20 de exemplare, în vreme ce comunitatea românească și aromânească din Pesta a subscris 100 de exemplare, din care Ioan Theodorovici, parohul bisericii românești din Pesta, a preluat singur 54 de exemplare spre a le vinde. Este cât se poate de evident, că la Arad și în Crișana notorietatea dobândită de Loga în perioada cât a activat ca profesor la Preparandia arădeană (1812–1830), prețuirea de care s-a bucurat munca sa asiduă de pregătire a unui mare număr de învățători români, au fost hotărâtoare pentru prenumerații numeroși din acele părți. De altfel mulți dintre învățătorii din satele bănățene care au prenumerat la *Epistolar* se numărau, fără îndoială, printre foștii elevi ai lui Loga la Preparandiile din Arad, Caransebeș și Biserica Albă.

Se pune în mod îndreptățit întrebarea, de ce printre prenumerații la *Epistolar* nu s-au aflat români din Transilvania, Țara Românească și Moldova, așa cum fusese de altfel cazul cu *Diregătoriul buneii creșteri* al lui Damaschin Bojincă. Un răspuns, pe care îl socotim cât se poate de pertinent, ar fi că interesul cititorilor din acele părți pentru un „manual de corespondență” fusese satisfăcut cu puțină vreme mai înainte de apariția *Epistolarului* datorită altor cărți pe acest subiect. Astfel, în 1836, la tipografia Gött din Brașov, apăruse manualul lui Emanoil I. Nechifor, *Allgemeine Handlungs- und Wechselordnung sau Pravilă comerțială*, primul tratat românesc de contabilitate, în care erau cuprinse și modele de corespondență comercială. În 1840 văzuse lumina tiparului la Craiova, în tipografia lui Constantin Loga (cu destulă probabilitate unul dintre fiii lui Constantin Diaconovici Loga), un *Epistolar de mână, cu trebuincioase pentru stilul familial și pentru facerea scrisorilor; la care se mai adaogă și alte povești morale și de folos pentru învățătura școlărilor, traduse de S.V.*, o cărticică de 87 de pagini. Tot în 1840 apărea la București, în tipografie lui Heliade Rădulescu, partea I-a din *Epistolariu culesu și întocmitu astfelu*, avându-l ca autor pe Constantin Donescu. În 1840 și tot la București, în tipografia pitarului Constantin Pencovici, vedeau lumina tiparului cele două volume ale unui alt bănățean, Vasile Urzescu²⁹, sub titlul *Epistolar sau modele de scrisori pentru tot felul de trebuințe, cules din cei mai vestiți autori noi și vechi, franțezi și alți(i), cu formulele politeții moderne*, lucrare care se va bucura de mai multe ediții. Pe de altă parte, avem convingerea că Înștiințarea din 29 iunie 1839 va fi fost răspândită mai mult în Banat, la Arad, în Crișana și la Pesta, locuri în care Loga, mizând pe notorietatea sa, spera să câștige un număr cât mai mare de prenumerați. De altfel, așa cum se poate lesne constata, așteptările nu i-au fost înșelate.

În cele ce urmează, rămâne să stăruim asupra statutului social al prenumeraților. Dintru bun început se cuvine evidențiat faptul, că în jur de 80% dintre prenumerați provin din rândul învățătorilor de la școlile naționale și al preoților din satele bănățene. În mod oarecum surprinzător, nu mai puțin de 60 de militari din Granița Militară Bănățeană au prenumerat *Epistolarul* lui Loga, pe care îl vor fi socotit de folos în activitatea lor profesională și deopotrivă în viața privată. Prenumerații din rândul ofițerilor, de obicei aceia staționați la sediile de regiment, batalion sau companie, au fost următorii: maiorul Mihail Milutinovici (Pojejena), căpitanii Ioan Grivei (Caransebeș) și Serafim Jivan (Slatina Timiș), locotenenții-majori Antonie Balaci (comandantul „stației Rusca”) și Iosif Popovici (Grebenăț/Grebenac), locotenenții Ioan Ioanovici (Orșova), Nicolae Iaurici (Naidăș), Nikolaus Schrager (Berzasca), Franz Mihailovits (Dolnia Liubcova), Grigore Miatovici (Svinița), Vichentie Liubimirescu (Straja/Straža), Karl Kafka (Pojejena), Miloš Šarunac (Pojejena), Carl Ioan (Pojejena) și Theodor Ioanovici (Pojejena). Dintre subofițerii celor două regimente bănățene de graniță au prenumerat următorii: *sergenții-majori* („strajameșteri”) Ilie Miculescu (Slatina Timiș; în pensie), Mihai Ivaniș (Slatina Timiș; în pensie), Ilie Brednic (Cuptoare), Iancu Cădariu (Mehadica), Petar Velimirović (Berzasca), Vasile Pavlovici (Pojejena) și Teodor Lazici (Divici), *caporalii* Achim Mihai (Caransebeș; ca pensionar era „privighetorul”/îngrijitorul „grădinii de plantaj/pepinierii), Vasa Ursulescu (Poiana; două exemplare pentru fiii

²⁹ Originar din Banat, Vasile Urzescu a fost adus de Eforia Școalelor, în 1842, la conducerea Școlii naționale din Rușii (Roșiorii) de Vede. Acolo Urzescu a desfășurat acolo o bogată activitate didactică și, în același timp, a întemeiat școli elementare în aproape toate satele din județul Teleorman, vezi Manolache, Pârnuță 1975, p. 249. În urma participării sale la revoluția din 1848 în Țara Românească, Urzescu a fost îndepărtat din învățământ, aflându-se pe lista celor 13 profesori transilvăneni trimisă la 18 octombrie 1848 Eforiei Școalelor de către Departamentul Logofetei Bisericești și Instrucțiunii Publice. Arestat și apoi deportat, Vasile Urzescu a revenit, în condiții care încă nu ne sunt cunoscute, în grațiile stăpânirii, fiind înălțat, la 5 iulie 1855, la rangul de pitar de domnitorul Barbu Știrbei. Lui Urzescu i se mai datorează publicarea, în 1846, a unui *Vocabular român-francez* și manuscrisul unei *Gramatici a limbii române*, lucrare pe care nu a mai terminat-o, vezi Manolache, Pârnuță 1975, p. 311.

săi Iova și Ioan), Ioan Grigorievici (Armeniș), Petru Miculescu (Armeniș; în pensie), Ioan Gherga (Rusca), Ioan Jurescu (Cuptoare), Petru Bălțeanu (Orșova), Gheorghe Păcuraru (Eșelnița), Zaharia Tatucu (Iablanița) Nicolae Vrabete (Pătaș), Nicolae Pitic (Gârbovăț), Gheorghe Vuček (Berzasca; două exemplare pentru fiii săi Sava și Teodor), Teodor Scumpia (Alibunar; lăsat la vatră; arendaș la Sânmihai/Lokve), Ioan Stoia (Uzdin; în pensie) și Ioan Mioc (Uzdin; în pensie), *fruntașii* („fraitării”) Petru Ianășel (Ruieni), Matei Neacșu (Vârciorova; în pensie; pentru nepotul său Mihai, școlar), Alexandru Ignea (Teregova), Samuil Vlăduceanu (Mehadia), Grigore Velicescu (Plavișevița) și Iosif Străin (Gârbovăț). În mod cu totul semnificativ, 13 grăniceri de rând au ținut să prenumereze la *Epistolarul* lui Loga: Eftimie Bâju (Caransebeș), Petru Rusuroi (Caransebeș; pentru fiul său Nicolae), Ioan Ceanca (Caransebeș; pentru fiul său Naum), Ioan Logojan (Iaz), Cassian Jurma (Obreja; pentru fiul său Petru), Iordache Iorgovan („șuțman”/tiraliior din Orșova), Petru Vladu (Eșelnița), Cuzma Caraiman (Topleț), Savu Petroni (Uzdin), Gligor Fizeșan (Uzdin), Eugeniu Țăran (Uzdin), Gheorghe Miclăuș (Uzdin) și Ioan Boronca (Uzdin). Printre prenumerații s-au numărat, din evidente rațiuni practice, și trei mici funcționari ai cancelariilor unor subunități de graniță: Ilie Velimirovici și Trifon Mihailovici, „scriitori” la cancelaria de companie din Berzasca și furierul Ioan Oprea din Biserica Albă.

O altă categorie socială pentru care *Epistolarul* lui Loga a prezentat un interes deosebit a constituit-o cea a negustorilor, atât cei din Banatul grăniceresc cât și cei din Banatul civil. Din Granița Militară au prenumerat următorii 20 de negustori: frații Ioan și Gheorghe Poșta (Caransebeș), frații Ioan și Vasile Vasilievici (Caransebeș), Iosif Călinescu (Caransebeș), Pavel Brancovici (Caransebeș; pentru fiul său Ioan), Lazăr Iovanovici (Orșova), Nicolae Vasilievici (Orșova), Ioța Miletici (Dalboșeț; „neguțetori cremăr”/ negustor de mărunțișuri), frații Vasile și Grigore Radulovici (Biserica Albă), Toma Radulovici (Biserica Albă), Ioan Pârvulovici (Biserica Albă), Toma Geama (Biserica Albă; pentru fiul său Dimitrie), Teodor Nedelcovici (Biserica Albă), Ioan Popovici (Straja/Straža), Petru Radulovici (Panciova), Gruia Pavici (Uzdin), Dimitrie Naco de Macedonia (Uzdin) și Iosif Nicolici (Uzdin). Din Banatul provincial au prenumerat doar cinci negustori: Vasile Mihailovici (Vărădia), Ioan Stoianovici (Gârliște; negustor la Carașova), Pavel Murgu (Sânnicolaul Mare), Gheorghe Marișescu (Moldova Nouă) și Petru Petrovici (Moldova Nouă; „pragmativdis, adecă neguțătoriu”).

Spectrul social larg căruia i se adresa *Epistolarul* lui Loga este întregit – fără ca aceasta să ne surprindă – de diferiți meșteșugari din Granița Militară și din Banatul provincial. De pe teritoriul militarizat au prenumerat următorii 11 meșteșugari: Mihai Milovschi, simigiu din Caransebeș, Adolf Diaconovici, „cizmaș” din Caransebeș pentru fiul său Nicolae, Mihai Neda, cojocar din Caransebeș pentru fiii săi Teodor și Gheorghe, Ilie Măran, „cizmaș” din Caransebeș pentru fiul său Nicolae, Petru Iacobici din Caransebeș, „călfă de berberiu”/bărbier, Iosif Miletici din Bozovici, „maistor cojocariu”, Simeon Pârvulovici, săpunar din Biserica Albă, Mihai Tabac din Biserica Albă „maistor de cordovane”, cojocarul Simion Crețoi din Biserica Albă, croitorul Iancu Lăpădat din Biserica Albă și olarul Ioan Orlescu din Biserica Albă. Din Banatul provincial pentru *Epistolar* au prenumerat următorii meșteșugari: rotarul Mihai Stângu din Gârliște, „lemnarul” Iancu Gușcă, tot din Gârliște, „maistorul cordovangiu” Arsenie Bălănescu din Oravița și cojocarul Gheorghe Nicolici din Sânnicolaul Mare. La Arad, pentru cartea lui Loga au prenumerat „cizmașii sau călțenitorii” Gheorghe Molnariu și Petru Ciucean.

Epistolarul lui Loga a prezentat, în mod firesc, interes și pentru cele mai diferite categorii de liber-profesioniști și funcționari mărunți din Granița Militară și din Banatul provincial. Din zona militarizată au prenumerat avocatul Vasile Barbulovici din Biserica Albă pentru fiul său Dionisie, Vasile Morun, „scriitor” la „guvernamentul” din Biserica Albă, Sava Schinteie, subpracticant de cancelarie tot la Biserica Albă, „ibrăitării” (controlorii) Petru Gheleșan

(Rusca), Dimitrie Petrovici (controlor la Oficiul de tricesimă din Mehadia) și Nicolae Moacă (Eșelnița), magiștrii de poștă Grigore Canija (Ulma/Uljma) și Nicolae Jumanca (Moldova Veche), arendașii Ioan Pârvulescu (Prigor) pentru fiul său Dănilă și Iosif Simeonovici (satul Zlatița; arendaș la Lescovița), „hambărașul”/administratorul de hambar Andrei Filipescu din Plavișevița, „zugravul”/pictorul Trifon Achimescu din Obreja și „malerul”/pictorul Gheorghe Zugrafu din Caransebeș pentru fiul său Constantin, „șumariul”/pădurarul Petru Banda din Rusca și Ioan Ștefăniță din Zlagna, „privighetoriul”/îngrijitorul școlii pentru fiul său Ioan, elev la Școala matematică din Caransebeș. Dintre prenumerații din Banatul provincial îl scoatem în evidență pe Dimitrie Turcu din Oravița, „pictor, adecă zugraf”, căruia multe biserici ortodoxe din Banat îi datorează pictura interioară, iconostasul sau icoanele. Tot din zona civilă a Banatului au mai prenumerat Ioan Perian (Oravița), diurnist al Cămarii Ungare, Serafim Guțu (Berzovia), scrib la Percepție, Nicolae Catinca (Lalașinț), „saltibraităr”/controlor de sare, Avram Nedici (Oravița), însoțitor al transporturilor de sare, Marcu Balea (Moldova Nouă), însoțitor al transporturilor de rachiu, Aron Năduțescu, „curatorul”/îngrijitorul școlii din Lalașinț și Iova Tisan, „speculant”/afacerist din Coștei/Kuștilj. La Arad au prenumerat Nicolae Gligorescul, „îndeletnicitoriu cu leagile țării” și Pavel Novac, capelan al unui regiment de infanterie staționat acolo.

Lista de prenumerați a *Epistolarului* ne rezervă o mare surpriză. Între cei care și-au dorit cartea lui Loga numărăm nu mai puțin de 18 țărani, înregistrați ca „econom, adecă lucrătoriu de pământ”: Vasile Popa (Râtișor/Ritișevo), Pavel Lepădatu (Râtișor), Paul Gherga (Râtișor), Pau Gușcă (Gârliște), Petru Stoia (Gârliște), Teodor Stoica (Secaș), Nicolae Duma (Rugi), Jurca Știoponi (Soceni), Marin Știoponi (Soceni), Eftimie Bunei (Sânnicolaul Mare), Nicolae Vințan (Sânnicolaul Mare), Iosif Minișan (Nerău), Filip Mihai (Nerău) Marcu Balea (Broșteni), Voina Cercel (Moldova Nouă), Ioan Lungul (Bărbosu), Visarion Popovici (Belotinț) și Ioan Petrică (Căpâlnaș). Din Granița Militară a prenumerat doar „economul” Nicola Suru din Straja/Straža, numai că, *mutatis mutandis*, grănicerii de rând și subofițerii de graniță amintiți mai sus trebuie incluși tot în rândul agricultorilor.

Tot din lumea satului bănățean, din teritoriul provincial, s-au înregistrat nu mai puțin de 14 prenumerări din partea conducătorilor comunităților locale: „chinezii” (juzii) și „cumății” (jurații). Astfel, ca doritori ai *Epistolarului* s-au înregistrat „chinezul sau judele” Petru Dalea din Ferendia, Iova Petrișche din Râtișor, Ioan Vuia, fiul judeului Maxim Vuia din Voivodinț/Vojvodinci, Vidu Sviia, chinezul din Gârliște, Toma Știoponi, chinezul din Soceni, Simeon Costa din Lugoj, „jude, adecă chinez și local director (al școlii din Lugoj – C.F.)”, Petru Mager, chinez din Bata și Constantin Burlă, chinez din Căpâlnaș. „Cumății” sau „senatorii” doritori ai cărții lui Loga au fost următorii: Ilie Panciovan, fiul „senatorului” Jurca Panciovan din Voivodinț, Pau Stoica, „senator” din Voivodinț, Pau Duda, cumăt din Gârliște, Iovan Stângu, cumăt din Gârliște și Arsenie Șandor din Birchiș, „jurat la casa orașului (probabil Lipova – C.F.)”, precum și Petru Oltean din Sintești, amintit ca „jurat notariu (comunal – C.F.)”. Din Granița Militară Bănățeană, unde comunitățile locale erau conduse de un ofițer sau subofițer, s-au înregistrat doar solicitările a doi „cumăți”: Constantin Lucaci din Iaz și Petru Nicolaescu din Tufări.

Așa cum am amintit, printre prenumerații s-au numărat și neromâni dar trăind în mediul românesc, care au socotit de folos *Epistolarul* lui Loga: Iosif Novak, parohul romano-catolic din Slatina Timiș [de la care ne-a rămas *Cronica Slatinei*, publicată de Antonie Marchescu în *Studii și materiale de istorie medie*, vol. 6 (1975)], Thomas Stancek, învățător la școala germană din Bozovici, Anton Jurkovics, practicant la „guvernamentul” din Biserica Albă, Petru Jagodić de Cârnecea (Oravița), asesor la Tabla de judecată a mai multor comitate. Printre prenumerații îl regăsim și pe nobilul român Vasile Pap din Pojega și deopotrivă simpli locuitori din Banatul

provincial, doritori să aibă cartea lui Loga: Ștefan Popovici din Ramna și Atanasie Popovici din Zorlențul Mare.

Dacă la *Gramatica* lui Loga prenumerase doar o singură femeie, *Epistolarul* s-a bucurat de atenția a nu mai puțin de cinci: văduva Maria Frumosu din Plavișevița pentru fiul ei Iacob, școlar, Iuliana Radulovici și Augusta Loga (fiica lui Constantin Diaconovici Loga) din Biserica Albă, Iuliana Gruici, fiica parohului Ioan Gruici din Voivodinț și Sara Popovici, fiica parohului Ioan Popovici din Iam.

După cum era de așteptat, la Arad, unde Loga activase vreme de 18 ani ca profesor la Preparandie, s-a înregistrat un număr important de prenumeranți. La îndemnul profesorilor Patrachie Popescu și Ghenadie Popescu de la Institutul teologic arădean, nu mai puțin de 44 de studenți din anii I–III au prenumerat *Epistolarul*, în vreme ce 12 elevi ai Gimnaziului latin din Arad s-au înregistrat, la rândul lor, pentru a primi cartea lui Loga. În mod firesc, 31 de cursanți ai Preparandiei din Biserica Albă și-au manifestat dorința de a avea cartea dascălului și directorului lor. Pe deplin convinși de utilitatea practică a *Epistolarului*, mai mulți școlari și preparanți din Granița Militară și din Banatul provincial au ținut și ei să se numere printre prenumeranți. În Granița Militară aceștia au fost preparanzii Trifon Jivan (Panciova), Luca Davidovici (Panciova) și Ilie Buc (Iabuca/Jabuka) și următorii elevi: Ioan Radulovici, elev la școala germană din Biserica Albă, Constantin Loga (fiul lui Diaconovici Loga), elev la școala latinească din Biserica Albă și frații săi Aurel, elev la Școala normală din Biserica Albă și Ioan, elev la școala națională din Biserica Albă, Constantin Zavašić (Panciova), elev la Gimnaziul din Sremski Karlovci (Carloviț) și Pavel Zavašić (Panciova), elev la școala germană din Panciova. Din Banatul provincial, la cartea lui Loga au prenumerat preparanzii Iosif Olariu (Sânnicolaul Mare) și Antonie Minișan (Nerău), precum și elevii – desigur cei care urmau școlile naționale – Gheorghe Marișescu (Moldova Nouă), Ilie Balea (Moldova Nouă), Ilie Jumanca (Bocșa Română), Ambrozie Jurma (Birchiș), Vichentie Lazăr (Birchiș), Ilie Madincea (Birchiș), Nicolae Sedon(i) (Căpâlnaș) și Grigore Crstacon(i) (Căpâlnaș).

Printre prenumeranți s-au numărat, în mod firesc, atât reprezentanți ai înaltului cler ortodox și ai mănăstirilor bănățene cât și profesori și studenți de la „școala clericală” (Institutul teologic) de la Vârșeț. Astfel, *Epistolarul* lui Loga a fost prenumerat de Iosif Rajačić, episcopul de atunci al Vârșețului (1833–1842) și viitor arhiepiscop de Sremski Karlovci și patriarh al sârbilor, de Pantelejmon Živković, episcopul Timișoarei (1839–1851) și de Gherasim Raț, episcopul Aradului (1835–1850), precum și de înaintestătătorii mănăstirilor ortodoxe din Banat, atât pentru biblioteca proprie cât și pentru cea a așezământului mănăstiresc: Nichifor Manciu, egumenul mănăstirii Zlatița, Arsenije Jovanović Šakabent, arhimandritul mănăstirii Mesici, Samuil Maširević (viitor episcop al Timișoarei 1852–1864, apoi arhiepiscop de Sremski Karlovci și patriarh al sârbilor 1864–1870), arhimandritul mănăstirii Bezdin, Grigorie Chirilovici, arhimandritul mănăstirii Sfântul Gheorghe și Stefan Kragujević, arhimandritul mănăstirii Hodoș-Bodrog. Cinci profesori de la Institutul teologic din Vârșeț, între aceștia Ignatie Vuia și Nicolae (Tincu) Velia, care vor fi implicați în revoluția românească de la 1848 în Banat, precum și 36 de studenți din cei trei ani de studiu ai „școlii clericale” au ținut să se numere printre prenumeranții *Epistolarului*.

În ceea ce-i privește pe prenumeranții din Pesta, majoritatea lor sunt fie negustori aromâni din colonia de acolo (15), fie studenți la Universitatea din Pesta (9) sau elevi la alte școli (6). Dintre studenți îi remarcăm pe cei patru fii de boieri din Moldova – Ioan, Ștefan, Teodor și Constantin Simeon – dar și pe Axentie Bojincă, student în anul II la Filosofie, frate al cărturarului Damaschin Bojincă. Doi avocați români din Pesta – între ei Emanoil Gojdu, fruntașul și mecenatul de mai târziu al mișcării naționale românești – și un meșteșugar, creditorul Iosif Lăpădat,

au ținut, la rândul lor, să-și asigure prin prenumerare un exemplar din *Epistolar*. Parohul român din Pesta, Ioan Theodorovici, intuind succesul de piață al cărții, a prenumerat nu mai puțin de 54 de exemplare, în vederea vânzării lor ulterioare.

Tot ceea ce Loga le vestise potențialilor prenumerați ai *Epistolarului*, reamintindu-le în cuvinte la fel de pline de miez și de învățătură și în *Cuvântul înainte* al cărții³⁰, își găsisse încununarea în receptarea masivă de care se bucurase volumul mai cu seamă în lumea românească din Banat și cu deosebire în cea a satelor³¹. Fără participarea lumii rurale absorbția unui tiraj mare pentru o carte românească în acea vreme nu ar fi fost cu putință. Chiar dacă publicarea *Epistolarului* era „o inițiativă plasată în limita culturalului”, aceasta „constituie o dată semnificativă în reconstituirea unei istorii a culturii scrise în lumea satului.”³² Mai mult, pătrunderea cărții în toate păturile societății românești din Banat era și rodul sistemului de învățământ în limba română, care a evoluat sub semnul politicii școlare în spiritul reformelor iosefine, sistem datorită căruia românii bănățeni au ajuns să beneficieze de o rețea școlară care acoperea, practic, întreg teritoriul Banatului.

Nu știm dacă publicarea *Epistolarului* îi va fi adus lui Loga vreun câștig bănesc. Chiar și în caz afirmativ, acesta nu putea decât să mai îndulcească pierderile simțitoare cauzate de tipărirea *Octoihului* și să mai aline nevoile de întreținere a unei familii numeroase. În 1850, când s-a săvârșit din viață în Caransebeșul natal, după o peregrinare încă aproape neștiută la Craiova, Constantin Diaconovici Loga încă era chinuit de dificultăți materiale³³.

Bibliografie

- Bocșan 1986 Nicolae Bocșan, *Contribuții la istoria iluminismului românesc*, Editura Facla, Timișoara, 1986.
- Botiș 1922 Teodor Botiș, *Istoria Școlii Normale (Preparandiei) și a Institutului Teologic ortodox român din Arad*, Editura Consistoriului, Arad, 1922.
- Ilica 2012 Anton Ilica, *Istoricul Preparandiei din Arad*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2012.
- Leu 1996 Valeriu Leu, *Cartea și lumea rurală în Banat 1700–1830*, Editura Banatica, Reșița, 1996.
- Loga 1821 Constantin Diaconovici Loga, *Chiemare la tipărirea cărților românești și versuri pentru îndreptarea tinerilor*, Buda, 1821.
- Manolache/Pârnuță 1975 Anghel Manolache, Gheorghe Pârnuță, *Contribuții la istoria culturii și învățământului în Teleorman*, Alexandria, 1975.
- Primii gramatici 1923 *Primii gramatici români bănățeni. Gramatica lui Constantin Diaconovici Loga Buda 1822 și Fragmente din viața și faptele lui*. Reproducere din „Foaia Diecezană”, Caransebeș, 1923.
- Suciu/Constantinescu 1980 I.D.Suciu, Radu Constantinescu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Editura Mitropoliei Banatului, vol. I–II, Timișoara, 1980.

³⁰ Vezi doc. 3.

³¹ Vezi comentariile lui Bocșan 1986, p. 164 în legătură cu categoriile de cumpărători de carte din Banat la sfârșitul secolului al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

³² Leu 1996, p. 27.

³³ Primii gramatici 1923, p. 54.

CONSTANTIN DIACONOVICI LOGA'S EPISTOLARUL
ROMÂNESC (1841) – AN ACCOUNT
(Abstract)

In the spring of 1841, at the Royal Printing House of the University in Buda, appeared the so called *Epistolarul românesc* (Romanian epistolary guide) by Constantin Diaconovici Loga, at the time director of the national schools in the Banatian Military Border and principal of the Preparatory school for teachers (*Preparandia*) at Biserica Albă (Weisskirchen/Bela Crkva). Having the aim of an „conversational guide in writing”, Loga’s book, intensely sought after by the Romanians in the Habsburg monarchy and mostly inspired by two books of an Austrian lawscientist, Joseph von Sonnenfels (*Grundsätze des Styls in Privat- und öffentlichen Geschäften* and *Über den Geschäftsstyl*), as well as from the author’s public and private experiences, the *Epistolarul românesc* offered numerous samples both in public and private matters of correspondence. As means of gathering the money needed for printing his book, Loga issued a printed appeal in Romanian language (*Înștiințare*) on June 29 1839. Such step was once more necessary, because Loga had incurred heavy financial losses after having published 1826, at Buda, his religious book *Octoihul* in 2 000 copies. As the public interest for Loga’s *Epistolarul românesc* was huge – as shown by the list of subscribers attached to the book –no less than 1 207 copies were subscribed, the largest part (1 021 copies, i. e. 84,85%) in the Banat of Timișoara/Temeswar. From these 1 021 copies, a number of 642 (62,87%) were ordered in the Banatian Military Border and 375 copies (37,13%) in the civil part of the Banat. It is to be pointed out, that the Orthodox priests, the school teachers and the national schools subscribed over 80% of the copies. In the Romanian Battalion of the Romanian-Banatian Border Regiment all the 82 villages ordered more than one copy of Loga’s book. Due to his practical aims, the *Epistolarul românesc* was at the same time subscribed by high and lower ranking officers and even common border soldiers from the two Banatian border regiments (the Romanian-Banatian and the German-Banatian Regiment). The *Epistolarul românesc* was ordered in the Banatian Military Border, as well as in the civil territory of the Banat (the counties of Timiș/Temes, Caraș/Krassó and Torontal) by a lot of merchants, craftsmen, lower clerks and even by some leaders of the rural communities (the so-called *chinezi*/judges of the village and *cumeți*/members of the village council). A large number of teachers at the preparatory schools for teachers in Arad, Caransebeș and Biserica Albă/Bela Crkva, where Loga was appointed as professor for a long time, as well as students at the Institute for Orthodox priests in Vârșeț/Vršac and the Orthodox bishops and monasteries from the Banat subscribed for the *Epistolarul românesc*. The Romanian community at Pest – merchants, students, teachers – ordered 100 copies of Loga’s book. In Transylvania, Walachia and Moldavia the *Epistolarul românesc* was inaccessible, mainly because during the same period (1836–1840) four books on the same matter were published.

Documente

1 1839 iunie 29, Biserica Albă. „Înștiințare” prin care Constantin Diaconovici Loga, directorul școlilor naționale românești din Granița Militară Bănățeană, anunță apariția viitoare a cărții sale *Epistolarul românesc* și îi invită pe cei interesați să o cumpere

Original chirilic românesc, tipărit, păstrat într-o colecție particulară.

ÎNȘTIINȚARE

Dintre toate măestriile celea mai folositoare care le-au aflat mintea omenească, mai frumoasă și mai înaltă iastă măestria de a scria, care ne învață a pune cugetele omenești pe hartie și a le împărtăși cu cei îndepărtați de noi. Apoi ne învață mai departe a însemna trebile diregătoriei și ale economiei noastre, ca întru acest chip să rămână păstrate și pentru următori și să vază în ce feliu de înțeleagere am viețuit cu cei aleși, ce legătuițe și ce trebi am avut cu convețitorii și cu vecinii noștrii. Deci cartea carea cuprinde în sine reguli și pilde îndreptătoare despre întocmirea așa plasă de scrisori se numește *EPISTOLARIUL ROMANESC (Briefsteller)*, care se împarte în trei părți:

Partea întâia Aceasta lucrează de scrisorile corespondenților, cu reguli despre forma cea dinlăuntru a scrisorilor, după care apoi urmează înseși scrisorile, precum: 1 scrisorile de înștiințare și de respuns 2 scrisori de rugăciune 3 scr(isori) de mulțemire 4 s(scrisori) de recomandare 5 s(scrisori) întrebătoare și dătătoare de sfat 6 s(crisori) de dăruire 7 s(crisori) întrebătoare și dătătoare de sfat ³⁴ 8 s(crisori) de dăruire ³⁴ 9 s(crisori) aducătoare aminte de datorie 10 s(crisori) înfruntătoare aci și desvinovătoare 11 s(crisori) dojenitoare și sfătuitoare 12 s(crisori) de pețit 13 s(crisori) jeluitoare aci și mângăitoare 14 scr(isori) de negoțetorie 15 s(crisori) prietenești și glumitoare 16 scrisori de laudare și de dragoste 17 scr(isori) de gratulație sau de bunăvestire și(i) al(tele) deschilinite Deci urmează reguli despre forma cea din afară a scrisorii, precum: despre hartie, împăturare, scrierea titlului și pecetluirea. *Partea a doua* Ac(e)asta parte ne pune înainte forma titlaturii, precum: titula diregătoriei, a reducerii și a aplecăciunii, carea stă înlăuntru la fruntea scrisorii; apoi urmează: adresul sau scrierea titlului deasupra păturii, precum: I titula persoanelor înalte și a altor diregătorii cetățenești II titula persoanelor din diregătorii militarești III titula persoanelor besearicești și duhovnicești IV titula negoțetorilor și a maistorilor V titula dicasteriilor și a altor scaune de judecată mai mici. *Partea a treia* Întru ac(e)astă parte se cuprind cealelalte scrisori, care afară de scrisorile de trimis în soțietatea omenească se întrebunțează, și se va grăi cu reguli precum: de contre, de obligații, de cvietanții, de hartabianche ³⁵, de plenipotenții, de rețipise, de reversuri, de pasoșe, de atestaturi, de contracturi, de inștanții, de testamenturi, de scrisori de botez, de cununie și de moarte, de inventariu, jurnale, protocoale sau teftere ³⁶. Aicea să se e(a) aminte, ca unele scrisori de acestea, iară mai vârtos în trebile negoțetorești, s-au pus și nemțește, iară scrierea titlului se va typări românește, nemțește și latinește. Mărimea cărții aceștiia va eși la 30 de coale în formă mare. Prețul cărții iastă 4 flor(ini) în bani de hartie sau 1 fl. 36 cr. argint, legată. Bani aceștea pentru *Epistolariu* nu se cer acuma, ci se vor da când va fi cartea gata pe jumătate, adecă 2 fl., iară când va primi cartea se va da ceialalți 2fl. în hartie, fără acuma numai cinstitele nume se cer și întru acest chip se deschide *Patronatul luminării neamului prin mijlocirea typării cărților*. Că luminarea neamului doao izvoară are, adecă: un izvor iastă viu, zic, când să luminează fii(i) neamului de la bărbați înțelepți și învățați, precum prin școli și besearici, iară alt izvor sânt cărțile, căci în cărți se păstrează învățetura, ca și apa izvoarele sale.

Prin această întocmire a patronatului acestuia se dă în știință, cum că de acum înainte, în tot anul, se va da câte o carte la typariu. Acum se typărește acest *Epistolariu*. Deci, tot în anul acesta, va urma *Istoria Bibliei, a Testamentului celui vechi și a celui nou* cu învățături moralicești, ca și *Viața lui H(risto)s*, carea s-au typărit la anul 1831. La anul 1840 se va typări *Velizarie*, o carte mult folositoare, carea învață a cunoaște datorințele cătră Stăpânire și cătră iubita Patrie. Apoi urmează *Plutarh*, pentru creșterea pruncilor. După ac(e)asta se va typări *Istoria Românilor* de la zidirea Romei până în zilele noastre, care cărți le am gata pentru typărit, ci așteaptă numele și ajutorul patronaților. Însă, de astă dată, iubitorii de

³⁴ Repetat, din greșeală.

³⁵ Din fr. *carte blanche* sau it. *carta bianca*, cu înțelesul de plenipotență.

³⁶ Din turc. *defter*, aici cu înțelesul de socoteală.

luminarea neamului, carii poftesc a avea cartea *Epistolarul* pentru sine sau pentru fii(i) sei, aceia să caute a trimite cinstitele sale nume, scriind și caracterul, adecă starea sau slujba în carea se află, apoi acestea nume prin învățetorii din loc să le predea la preacinstiții domni protopresvyteri sau la domnii directori, așijderea la domnii profesori a(i) școalelor preparande și clericale, pre carii domni de aicea cu toată cuviința i-am rugat, ca cu patrioticescul său îndemn bine să voiască atare nume a cinstiților patronați a primi și a culeage, apoi aicea, la Besearica Albă, la mine, a le trimite să nu se îngreoeză și ac(e)asta până la sfârșitul lui *februar 1840*³⁷, pentru că atuncea se vor typări la sfârșitul cărții. Aceste cinstite persoane acum se fac patronii cărții și cu cartea se fac patronii luminării neamului.

Numele cinstiților patronați se pot trimite în îndrept la Pesta, la preacinstitul d(omn) namestnic³⁸ Ioan Theodorovici, parohul romanesc, consistorialnic asesor și țenzorul cărților românești, apoi acelea nume să se trimită și aicea, la Besearica Albă, însă franco, adecă scrisoarea acolo să se plătească de unde se trimite, că și fără de aceia domnii culegători a(i) numelor patronaților la zece cărți va căpăta una adaos. Pentru aceasta am nădejde că preacinstitul cler, iară mai vârtos cinstiții d.d. parohi și cataheți, dimpreună cu horul învățetorilor, ca cei dintâi luminători ai neamului, nu vor cruța truda a aduna cinstite nume a patronaților, pre carii eu, în numele iubitului neam romanesc celui însetat de învățetură, îi rog să bine voască a îndemna pre cărturari și pre alte persoane, de și nu știu carte, ca să jertvească numele sale la cartea ac(e)asta, că unii ca aceștea pot pentru fii(i) sau nepoții sei să o primească cu adevărat, că formos lucru și lăudată faptă iastă a se afla între patronații luminării neamului, deoarece cetind genunchele Românești care vor urma după noi această carte, vor căuta întrânsa la atare nume ca și la un altariu, cunoscând de aci carii au fost în timpul acesta iubitorii luminării neamului Romanesc. Dreptatea Ceriului așa zicea: Cu cât cineva iastă mai în puteare cu averile sau cu învățetura, cu atâta mai mult iastă îndatorat a da ajutoriu spre luminarea tinerimei pentru Leage și pentru Patrie, precum ne îndeamnă Baruch zicând: Puneți jertvele voastre pre altariul Domnului. Aicea altariul Domnului însemnează neamul omenesc, iară jertvele sânt darurile acelea, care se dau pentru luminarea tinerilor. Dat în Besearica Albă, lângă Dunăre, în 29 iunie 1839

Constantin Diaconovici Loga,
Directorul Școalelor Naționale de Graniță

2 1841. Cuprinsul *Epistolarului românesc* (p. XIII-XVI).

Cuprinsul Epistolarului Romanesc arată regulile de a întocmi scrisori de trimis și ale legătuințelor Scopul graiului și al scrisorilor Stilul epistolesc Plasele scrisorilor Ce iastă epistolografia sau epistolarul Partea întâia de scrisorile corespondenților Partea a doua de titlatură Partea a treia de scrisorile legătuințelor Măestria stilului Reguli de chepetenie despre întocmirea cea dinlăuntru a scrisorilor În socotița materiei În socotița formei În socotița persoanei Treptele modestii sau ale cuvioasei aplecăciuni: – la anumirea titulelor – alte forme de aplecăciune – la închierea scrisorilor Mijlocirile de a căpăta modru bun de scris Partea întâia de scrisorile corespondenților, cu reguli particulare De mădulările unei scrisori, fiind scrisoarea de 4, de 3 sau numai 2 mădulări. De scrisori de înștiințare, exemple sau pilde 5 – s. de respuns – s. de rugăciune – s. de recomandare, exemple sau pilde 6 – s. întrebătoare, exemple sau pilde 7 – s. de dăruire, exemple sau pilde 5 – s. de mulțemire, exemple sau pilde 8 – s. aducătoare aminte de datorie, exemple sau pilde 4 – s. desvinovătoare sau escuzătoare, exemple sau pilde 5 – s. înfruntătoare și sfătuitoare, exemple sau pilde 7 – s. dojenitoare, exemple sau pilde 4 – s. de pețit, exemple sau pilde 4 – s. de lăudare și de dragoste, exemple sau pilde 6 – s. prietenești și glumitoare, exemple sau pilde 6 Scrisori de gratulație – la Anul Nou, exemple sau pilde 10 – la zioa nașterii, exemple sau pilde 4 – la zioa numelui, exemple sau pilde 5 Când la mai mare dregătorie au ajuns, exemple au pilde 3 Scrisori la redicarea din beteșug sau lungore, exemple sau pilde 5 Scrisori la întâmplări de călătorie, exemple sau pilde 2 Scrisori de condorere și mângăitoare, exemple sau pilde 6 Scrisori deschilinite, exemple sau pilde 6 Scrisori de neguțetorie, exemple sau pilde 3 Reguli despre forma cea din afară a scrisorilor Despre hartie, împăturare

³⁷ Cuvinte scrise de mână, pe o bucată de hârtie lipită peste cuvintele tipărite *octomvrie 1839*.

³⁸ Din srb. *namestnik*, cu înțelesul de administrator.

și pecetluire *Partea a doua, de titulatură* Titlul anumirii diregătoriei Titlul reducerii carea iastă în închi-năciuni Titlul în cursul scrisorii Titlul după închierea scrisorii Titlul aplecăciunii la subscriere Adresul domniilor cetățenești Adresul domniilor ostășești Adresul personelor din cler Adresul personelor sholas-tice Adresul cetățenilor Titula dicasteriilor politice și ale altor scaune de judecată mai mici Câteva titule frâncești *Partea a treia, de compositele sau alcătuirile ceale mici ale tocmelilor și ale legătuițelor* Urzirea, scopul și folosul lor De conte De obligații Cauțion- instrument sau chizeșii De cvietanții *Scrisori comisi-onale* – de hartabianche – de plenipotenții – de asignații Scrisori de tovări și portorie Scrisori de dăruire Scrisori primitoare sau rețipise Scrisori adeveritoare sau reverse Scrisori de atestaturi Scrisori de pasoșe *De contracturi* Contract de cumpărare Contract de schimbare Contract de arendare Contract de muruire sau zidire Contract de învățetură Contract de ortăcie Contract de însurare *De instanții* Instanție de promemo-rie Instanție de testamenturi Instanție de codicele Scrisori de botez Scrisori de cununie Scrisori de morte *Inventariu* Jurnal sau zuariu economicesc *Jurnal sau zuariu al diregătoriei* Despre organizația școlilor preparande din Proviințial sau Paurie Despre organizația școlilor preparande din Districtul milităresc

3 1840 august 20, Biserica Albă. Cuvânt înainte la *Epistolarul românesc* (p. III – XI).

Cuvânt înainte

Iubiților cetitori, după diregătorie onorați!

Dintre tote măestriile ceale mai folositoare ce au aflat mintea omenească, mai formosă și mai înaltă iastă măestriia de a scriia, căci ne învață a pune cugetele omenești pe hartie, de a le putea împărtăși cu cei îndepărtați de noi. Apoi ne arată mai departe a însemna trebile diregătoriei și ale economiei nostre să remână păstrate și pentru următori. Întru acest chip acum oamenii cu mult au mai ușurat greutatea ce o purta în trebile sale mai nainte de ce s-au aflat modul scrisorii. În timpurile ceale vechi, când oamenii nimic nu știa de scrisore, atuncea întrebuița închipuirea a multor lucruri în formă de zugrăvie, căci dacă duca³⁹ oastei vrea să dea de știre împăratului său că s-au început bătaia, atuncea el închipuia doo sebie puse cruciș sau zugrăvea una săgeată mergând cătră altă segeată. De vrea cineva să arete, că vreo treabă s-au împlinit cu mare pompă și strălucire, atuncea închipuia soarele, și aceasta se numea scrierea hieroglifică⁴⁰. Mai târziu s-au aflat modul scrisorii, adecă nește semne prin care alcătuim silabe, din silabe cuvinte și din cuvinte zicere întreagă. Cel dintăiu carele au aflat aceste semne sau literile, spun istoricii, că s-au numit Taut, un fenițian⁴¹. La greci măestriia scrisorii au adus-o Kadmus. De la greci au trecut la romani, iară de la romani la tote cealelalte neamuri. Multe lucruri formose din vechime pentru lipsa scrisorii următorilor au remas neștiute, și numai acelea le avem astăzi, care prin tradiție sau povestire au putut trece la noi, de unde multe adevăruri istoricești astăzi se pun întru îndoială, iară de când s-au aflat scrisoarea, de atuncea și întâmplările în istorii puse mai aproape de încrezământ au venit, precum și învățeturile ver măestriile formose au ajuns în floare, care în cărți tipărite se păstrează. Între cărțile ceale tipărite pentru Români acum întră și acest *Epistolariu*, cărturarilor de mare treabă, căci propune scrisori la multe feliuri de întâmplări în viața soțietății omenești de lipsă, precum: scrisori de înștiințare și de respuns, scrisoride rugăciune și de mulțemire, întrebătoare și dătătoare de sfat, scrisori de gratulație, de laudare, de neguțetorie și altele. După acestea urmează cum se pun titulele de după starea și diregătoriiia aceluia căroră scriem. Apoi, mai pe urmă, s-au adăugat scrisorile ceale mai mici, precum sânt: obligații, cvietanții, reversuri, rețipise, plenipotenții, contracturi, atestaturi, instanții, testamenturi, inventariu și altele. Apoi, la tote acestea s-au pus reguli de chepetenie și reguli particulare, după care am arătat ascultătorilor mei, care în Școla Preparandă a Nației Romanești la mine au învățat, cum au de a păși la întocmirea a tot feliul de scrisori⁴².

³⁹ Conducătorul/comandantul din lat. *dux, -cis*.

⁴⁰ Hinezii și astăzi puțin s-au îndepărtat de la scrisoarea hieroglifică, carii mai pentru tot cuvântul au semnul său, de unde literele lor se numără cu sutele [notă a lui Constantin Diaconovici Loga].

⁴¹ Feniția sau Finichia estă o țară în Asia, a căriia lăcuitori mainainte au început neguțetoriiia pe mare și pe uscat, de la carii măestriile au eșit și modul scrisorii s-au aflat [notă a lui Constantin Diaconovici Loga].

⁴² Despre organizațiaia acestor școle preparande mai pe larg cetește la sfârșitul cărții [notă a lui Constantin Diaconovici-Loga].

Deci, văzând folosul, ascultătorii învățeturilor mele, carii astăzi servesc neamului ca învățatori ver preoți, m-au rugat ca această carte să o dau la lumină. Drept aceea, în cât au cuprins puterile mele, n-am pregetat a face dindestul acestii bune ceareri și am căutat ca după temeiurile grammaticii și ale epistolografiei să fie întocmită. Mai departe m-am îngrijat a căuta curățeniia limbii nostre de cuvinte streine și, ce e mai mult, în cartea aceasta am urmat după aceea ca să arăt mijlocuri, cum în viața soțietății omenești să se învețe neștine⁴³ a fi om cu orânduială bună în trebile ceale casnice și ale economiei, iară mai vârtos cum trebuie să se îndeamne pre sine și pre alții cătră purtarea cea bună și a moralității, cătră dragostea patriei și a fericirii neamului său, încă osebit, cum trebuie fieștecarele a arăta credință statornică milostivului împărat. Vedeți, fraților Români! Scrisorile întru această carte puse arată cum trebuie un neam să pășască la învățeturi formose prin școli, la meșteșuguri și măestrii folositoare care aduc neamului strelucire și prin care și alte neamuri au înălțat cornul numelui său. De unde cu dreptul se poate zice, că nu vestmintele ceale strălucite, nu măreții, nici trufia în desfătări aduc neamului fericire, ci numai orânduiala cea bună prin întocmiri formose și folositoare de la cei ce stăpânesc în vreo țară. Acestea, zic, pun neamul și țara în starea cea bună și statornică, că împărăția prin arme se întărește, iară prin științe și măestrii se ferește. Drept aceea, carii acestea le pricep, ei le și apucă, iară cei ce nu năzuesc la acestea remân mai apuși și se află în stare mișală⁴⁴. Deci, ca să se pună în stare mai bună, de lipsă iaste a urma după atare îndemnuri, zic, de a întemeia școli pentru tineri, de a tipări cărți din care vor primi învățetură și sfaturi, de a face întocmiri (fundații) pentru tinerii cei orfeni (carii n-au părinți). Unele ca acestea folosesc neamului omenesc și pun patriia în stare mai fericită, precum păstrând și eu tot ce iastă mai bun pentru neam și pentru binele patriei, am învățat până astăzi pre învățeții mei prin școle, și calea pe carea iastă de a se lumina neamul le-am arătat. Iară cu această carte voiune unele dintre acelea temeiuri și altora a le împărtași, carii n-au auzit învățeturile mele, iară mai vârtos următorilor, că eu și când voiune fi de ceialaltă parte de mormânt din cărțile mele voiune vorbi cu dânșii, și poftesc acela folos și îndreptare să le aducă, precum toți bunii patrioți doresc.

Dat în Besearica Albă, în Banat, în 20-lea August 1840

Auctorul

4 1840. Prenumeranții la *Epistolariul românesc* (p. 385–423).

Însemnarea cinștilor prenumeranți la cartea aceasta, carii cu dreptul se socotesc ca patronii sau patronații cărții, pentru că au dat cinștile sale nume

Patronații din Reghimentul c(esaro)-c(răesc) romano-banaticesc de graniță, ce are stabul sau guvernamentul său în Caransebeș

Eparhia Caransebeșului împreună cu a Verșetului

Compania Caransebeșului

Prin patrioticescul sfat al preacinstului domn Nicolae Gruici, protopresviterul Caransebeșului, a cinștitei Consistorie eparhialnică mădulariu, precum și a altor scaune de județ asesor, s-au prenumerat preacinstirul cler și alți patronați.

Caransebeș

Pentru biblioteca preacinstului domn protopresviter Nicolae Gruici ... 2

Strelucitul domn Ioann de Grivei, c(esaro)-c(răesc) capetan...1

Strelucitul domn Arsenie de Radivoevici, c(esaro)-c(răesc) oberlaintinant ... 1

Preacinstitul domn Gavriil Iancovici, namestnic și consistorialnic asesor ... 1

Cinștitul domn Gheorghie Andreevici, paroh și catahet...1

Onorații domni frații Posta Ioann și Gheorghe, neguțetori ... 2

Onorații domni frații Vasilevici Ioan și Vasilie, neguțetori ... 2

Onoratul domn Iosif Calinescu, neguțetoriu ... 1

Domnul înălțat Ioann Murariu, diacon și învățetori în II. clasă ... 2

⁴³ Oricine.

⁴⁴ Nefericită.

- Domnul înălțat Timothei Stoiacovici, învățetoriu în I. Clasă ... 2
 Pentru școla națională ... 1
- Domnul Pavel Brancovici, neguțetori, pentru fiul său Ioann ... 1
- Domnul Achim Mihai, vechiu iubilit caprariu și al grădinii de plantaj privighetoriu ...1
- Domnul Gheorghe Zugrafu, maler, pentru fiul său Constantin ... 1
- Domnul Mihail Milovschii, simigiu ... 1
- Domnul Adolf Diaconovici, cizmaș, pentru fiul său Nicolae ... 1
- Domnul Mihail Neda, cojocariu, pentru fiii sei Theodor și Gheorghie ...2
- Domnul Ilie Maran, cizmaș, pentru fiul său Nicolae ... 1
- Domnul Euthimie Bâju, grăniceriu ... 1
- Petru Iacobici, calfă de berberiu ... 1
- Petru Rusuroi, grăniceriu, pentru fiul său Nicolae ... 1
- Ioan Ceanca, grăniceriu, pentru fiul său Naum ... 1
- Buchin*
- Domnul înălțat Theodor Grivul, învățetoriu ... 1
- Pentru școla națională ... 1
- Cârpa*
- Cinstitul domn Simeon Zaharievici, paroh și catahet ... 1
- pentru fiul său Simeon, școlariu ... 1
- Pentru școla națională ... 1
- Domnul înălțat Grigorie Coteț, învățetoriu ... 2
- Poiana*
- Cinstitul domn Theodor Maniul, paroh-administrator ... 1
- Domnul înălțat Simeon Lupșoreanu, învățetoriu ... 1
- Pentru școla națională ... 1
- Domnul Vasa Ursulescu, iubilit caprariu, pentru fiii sei Iova și Ioan ... 2
- Bolvașnița*
- Cinstitul domn Constantin Scriitoriu, paroh-administrator ... 1
- Pentru școla națională ... 2
- Zervești*
- Cinstitul domn Nicolae Vladu, paroh-administrator ... 1
- Domnul înălțat Petru Iovițescu, învățetoriu ... 1
- Pentru școla națională ... 1
- Rueni*
- Cinstitul domn Pavel Poican, paroh-administrator ... 1
- Domnul înălțat Ioan Ivanesco, învățetoriu ... 1
- Pentru școla națională ... 1
- Onoratul domn Petru Ianășel, fraităr ... 1
- Zlagna*
- Cinstitul domn Ioann Jurca, paroh-administrator ... 1
- Domnul Ioann Stefaniga, privighetoriu școlii, și pentru fiul său Ioan de la Școala Mathematică ... 1
- Domnul înălțat Pavel Craciun, învățetori ... 1
- Pentru școla națională ... 1
- Borlova*
- Cinstitul domn Nicolae Dragalina, paroh și catahet ... 1
- Domnul înălțat Moise Gruici, învățetoriu ... 2
- Pentru școla națională ...1
- Dalci*
- Cinstitul domn Ioann Baneu, paroh-administrator ... 1
- Pentru școla națională ... 1

Compania Ohababistrei*Vaar*

Cinstitul domn Nicolae Popovici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Ioan Bistran, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1

Iaaz

Cinstitul domn Gheorghie Ionescu, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Alexie Țigriș, învățetoriu ... 2
 Constantin Lucaci, cumăt⁴⁵ ... 1
 Ioann Logojan, ales grăniceriu ... 1
 Pentru școla națională ... 1

Ciuta

Cinstitul domn Gheorghie Nica, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Timothei Grozovici, învățetoriu ... 1
 Pentru școla națională ... 1

Obreja

Cinstitul domn Thoma Seracin, paroh și catahet ... 1
 Cinstitul domn Iosif Gheorghevici, paroh ... 1
 Domnul înălțat Ioan Theodorovici, învățetoriu ... 2
 Onoratul domn Trifon Achimescu, zugraf ... 1
 Domnul Cassian Jurma, grăniceriu, pentru fiul său Petru ... 1
 Pentru școla națională ... 1

Glemboca [Glimboca]

Cinstitul domn Gheorghie Pascu, paroh și catahet ... 2
 Domnul înălțat Achim Rusuroi, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1

Ohaba

Cinstitul domn Thoma Rota, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Petru Popovici, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1

Mărul

Cinstitul domn Ioan Popovici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Ioan Genea, învățetoriu ... 2
 Domnul Afilon Popovici, epitrop ... 1
 Pentru școla națională ... 1

Creșma [Crășma]

Cinstitul domn Samson Popovici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Strain Botoș, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1

Cireașa [Cireșa]

Preacinstitul domn Gheorghie Popovici, paroh și asesor consistorialnic ... 1

Marga

Cinstitul domn Ioan Nedici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Gheorghie Muntean, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1

Voislova

Cinstitul domn Nicolae Petrovici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Ioan Martinescu, învățetoriu ... 2

⁴⁵ Jurat sătesc.

Pentru școla națională ... 1
Ruscberg[Rusca Montană]
 Cînstitul domn Zaharia Botoș, paroh și catahet ... 1
 Pentru școla națională ... 1 52

Compania Slatinii

Slatina

Reverințatul domn Iosif de Novak, al besearicii românești-catholicești paroh ... 2
 Cînstitul domn Gheorghie Bogoevici, al besearicii greco-catholicești paroh și catahet ... 2
 Strălucitul domn Serafim de Jivan, c(esaro)-c(răesc) capetan ... 1
 Domnul înălțat Nicolae Scriitoriu, învățetoriu ... 2
 Domnul Ilie Miculescu, iubilirt strajameșter ⁴⁶ ... 1
 Domnul Mihai Ivaniș, iubilirt strajameșter ¹³ ... 1
 Pentru școla națională ... 1

Armeniș

Cînstitul domn Pavel Bogoevici, paroh și catahet ...1
 Cînstitul domn Nicolae Gregorievici, învățetoriu ... 3
 Domnul Ioan Gregorievici, caprariu ... 1
 Petru Miculescu, iubilirt caprariu ... 1
 Pentru școla națională... 1

Sadova

Cînstitul domn Gheorghie Bogoevici, paroh și catahet ... 1
 Pentru școla națională ... 1

Ilova

Cînstitul domn Mathei Stoica, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Nicolae Gruia, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1

Petroșnița

Cînstitul domn Methodie Crestoi, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Iosif Mustăț, învățetoriu ...2
 Pavel Bugariu, școlariu ...1
 Pentru școla națională ... 1

Vercerova [Vârciorova]

Cînstitul domn Ioann Jigorea, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Iosif Dimitrievici, învățetoriu ... 2
 Domnul Mathei Neacșu, iubilirt fraităr ⁴⁷, pentru nepotu său Mihai, școlariu ... 1
 Pentru școla națională ... 1

Valișora [Vălișoara]

Cînstitul domn Mihail Petrovici, paroh și ctahet ... 1
 Domnul înălțat Gheorghie Crestoi, învățetoriu ...1
 Pentru școla națională ...1

Bucoșnița

Cînstitul domn Ioann Dimitrievici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Andrei Curea, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ...1

Goleț

Pentru școla națională ...1 41

⁴⁶ Sergent-major pensionat.

⁴⁷ Fruntaș pensionar.

Compania Teregovii*Teregova*

Cinstitul domn Mihail Grozavescu, paroh și catahet ... 1

Cinstitul domn Ioann Bumbăcilă, paroh ... 1

Gheorghie Bumbăcilă, paroh ... 1

Domnul înălțat Nicolae Velovan, învățetoriu ... 2

Domnul Simeon Marițescu, fostul învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Verendin

Cinstitul domn Gheorghie Grozavescu, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Martin Copăcean, învățetoriu ... 2

Domnul Alexander Ignea, fraiter ... 1

Pentru școla națională ... 1

Luncavița

Cinstitul domn Ioan Popovici, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Gheorghe Bogoevici, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Rusca

Strălucitul domn Antonie de Balaci, c(esaro)-c(răesc) oberlaitnant și comandante stației ... 2

Cinstitul domn Voni Sârbu, paroh și catahet ... 2

Domnul Petru Gheleșan, c(răesc) ibraităr ⁴⁸ ... 1

Ioan Gherga, căprariu ... 1

Petru Banda, șumariu ⁴⁹ ... 1

Pentru școla națională ... 1

Feneș

Cinstitul domn Mihail Paica, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Nicolae Chimbir, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Compania Corniului*Cornea*

Cinstitul domn Ignatie Văleanu, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Nicolae Martinovici, învățetoriu ... 2

Pentru școla națională ... 1

Domașnea

Cinstitul domn Ilie Pepa, paroh ... 1

Cinstitul domn Iosif Pepa, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Nicolae Mihai, învățetoriu ... 2

Pentru școla națională ... 1

Canija [Cănicea]

Domnul înălțat Constantin Popovici, învățetoriu ... 2

Pentru școla națională ... 1

Coptore [Cuptoare]

Cinstitul domn Petru Valeanu, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Gheorghie Lazarescu, învățetoriu ... 2

Onoratul domn Ilie Brednic, strajameșter ⁵⁰ ... 1

Domnul Ioan Jurescu, căprariu ... 1

⁴⁸ Controlor (din germ. *Überreiter*).⁴⁹ Pădurar (din srb. *šumar*).⁵⁰ Sergent-major

Pentru școla națională ... 1
Crușoveț [Crușovăț]
 Domnul înălțat Mihail Bogoevici, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1

Compania Mehadiei

Prin patrioticescul sfat al preacinstului Lazar Radak, protopresviterul Mehadiei, al cinstitei Consistorie eparhialnică mădulariu și a mai multor scaune de judecată asesor.

Mehadia

Pentru biblioteca preacinstului domn protopresbiter Lazar Radak ... 2
 Cinstitul domn Dimitrie Magearu, paroh și catahet ... 1
 Onoratul domn Dimitrie Petrovici, al diregătoriei Treizeciuitoare ibraităr ⁵¹ ... 1
 Domnul înălțat Petru Ianoșel, învățetoriu ... 5
 Domnul Samuil Vladucean, fraiter ... 1
 Pentru școla națională ... 1

Bersa [Bârza]

Domnul înălțat Gheorghie Bradurean, învățetoriu ... 1
 Pentru școla națională ... 1

Pecenișca

Domnul Ilie Grecu, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1

Valea Bolvașnița

Cinstitul domn Ilie Vasilescu, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Giurgi Maghiaru, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1

Plugova

Cinstitul domn Ioan Dimitrievici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Samuil Dragulescu, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1

Globurăului

Cinstitul domn Gheorghie Baros, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Daniil Domil, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1

Bogoltin

Cinstitul domn Nicolae Crestescu, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Martin Crestescu, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1

Cornereva

Cinstitul domn Constantin Ursulescu, paroh și catahet ... 1
 Cinstitul domn Petru Popovici, paroh-administrator ... 1
 Domnul înălțat Ioan Cernescu, învățetoriu ... 3
 Pentru școla națională ... 1

Compania Orșavei

Orșava Veche [Orșova Veche]

Cinstitul domn Vasile Popovici, paroh și catahet ... 1
 Strălucitul domn Ioan Iovanovici c(esaro)-c(crăesc) lăitnant ... 1
 Onoratul domn Lazar Iovanovici, neșetoriu ... 1

⁵¹ Controlor la Oficiul de tricesimă (de vamă).

- Onoratul dom Nicolae Vasilievici, neguțetoriu ... 1
 Domnul înălțat Gheorghe Dulgheriu, învățetoriu suilent ... 2
 Domnul Iordache Iorgovan, șuțman ⁵² ... 1
 Domnul Petru Balteanu, caprariu ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Plavicevița [Plavișevița]
 Cinstitul domn Damaschin Serafim, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Petru Lazarescu, învățetoriu ... 2
 Domnul Grigorie Velicescu, fraiter ... 1
 Domnul Andrei Filipescu, hambăraș ... 1
 Doamna Mariia văduva, pentru fiul său Iacob Frumosu, școlariu ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Dubova
 Domnul Avraam Ferdian, învățetoriu ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Ogradena
 Cinstitul domn Ioan Petrovici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Gheorghie Cizmaș, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1
Ieșelnița
 Cinstitul domn Dimitrie Mateica, capelan ... 2
 Domnul înălțat Ioan Vasilescu, învățetoriu ... 2
 Domnul Nicolae Moaca, ibraiter ... 1
 Gheorghe Păcurariu, căprariu ... 1
 Petru Vladu, grăniceriu ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Jupanec [Jupalnic]
 Cinstitul domn Stefan Boldea, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Pavel Gaita, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1
Tuferiu [Tufări]
 Cinstitul domn Gheorghe Popovici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Nicolae Theodorovici, învățetoriu ... 2
 Domnul Petru Nicolaescu, senator ⁵³ ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Topleț
 Cinstitul domn Nicolae Matheescu, paraoh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Petru Iovanovici, învățetoriu ... 2
 Domnul Cuzman Caraiman, grăniceriu ... 1
 Pentru școla națională ... 1 44

Compania Petnicului

Petnic

- Preacinstitul domn Constantin Giurginca, paroh și namestnic ... 1
 Domnul înălțat Lapadat Domașneanu, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1

Iablanița

- Preacinstitul domn Nicolae Tatucu, paroh și asesor consistorialnic ... 1

⁵² Tiralior (din germ. *Schützmänn*).

⁵³ Cu înțelesul de jurat sătesc.

Domnul Zaharia Tatucu, caprariu ... 1
 Domnul Barbu Tatucu, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1
Lăpușnicel
 Domnul înălțat Traian Constantinovici, învățetori ... 2
 Pentru școla națională ... 1
Pervova [Pârvova]
 Preacinstitul domn Ilie Calțun, paroh și namestnic ... 1
 Domnul înălțat Mihail Paidola, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1
Mehadica
 Cinstitul domn Nicolae Rașcovici, paroh și catahet ... 1
 Domnul Iancu Cadariu, c(răesc) strajameșter ... 1
 Domnul înălțat Samuil Popovici, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1

Compania Prigorului

Prigor
 Cinstitul domn Theodor Campianu, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Vasilie Pistrila, învățetoriu ... 2
 Domnul Ioan Pervulescu, arenda(ș), pentru fiul său Danila ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Rudaria
 Cinstitul domn Ioan Sârbu, paroh, pentru fiul său Mihail ... 2
 Cinstitul domn Ioann Popovici, parohiei administrator ... 1
 Cinstitul domn Ilie Campean, capelan și învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1
Putna
 Domnul înălțat Ilie Valușescu, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1
Pataș
 [Pătaș]
 Cinstitul domn Petru Popovici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Pavel Piperea, învățetoriu ... 2
 Domnul Nicolae Vrabete, c(răesc) caprariu ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Borloveniu Vechi
 Cinstitul domn Ioan Pistrila, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Pavel Merșevila, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1
Borloveniu Nou
 Domnul înălțat Iancu Pirtea, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1 25

Compania Bozoviciului

Bozovici
 Cinstitul domn Nicolae Petrucean, paroh și catahet ... 1
 Înălțatul domn Gheorghe Dimitrievici, paroh ... 1
 Domnul înălțat Ioan Simonovici, învățetoriu ... 2
 Domnul înălțat Thoma Stancek, învățetoriu la școla nemțească ... 1

Domnul Iosif Miletici, maistor cojocariu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Prilipeț

Cinstitul domn Petru Dragila, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Crista Dragila, slujit învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Bania

[Bănia]

Cinstitul domn Dimitrie Bogoevici, paroh și catahet ... 1

Cinstitul domn Radovan Pirtea, capelan și învățetoriu ... 2

Pentru școla națională ... 1

Gherboveț [Gârbovăț]

Cinstitul domn Ioan Novacovici, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Thoma Surulescu, învățetoriu ... 2

Nicolae Pitic, c(răesc) caprariu ... 1

Iosif Strain, c(răesc) fraiter ... 1

Pentru școla națională ... 1 20

Compania Dalbocețului

Dalboceț [Dalboșeț]

Cinstitul domn Ilie Badescu, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Ilie Campianu, învățetoriu ... 2

Ioța Miletici, neguțetori cremăr⁵⁴ ... 1

Pentru școla națională ... 1

Lapușnic [Lăpușnic]

Cinstitul domn Chiriac Pirtea, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Petru Savici, învățetoriu ... 2

Pentru școla națională ... 1

Moceriș

Cinstitul domn Constantin Gonța, paroh ... 1

Cinstitul domn Adam Gonța, capelan și învățetoriu ... 2

Pentru școla națională ... 1

Șopotu Vechiu

Cinstitul domn Alexandru Otnoga, paroh și catahet .. 2

Pentru școla națională ... 1

Șopotu Nou

Pentru școla națională ... 1 17

Compania Berzaschii

Berzasca

Cinstitul domn Nicolae Ezdimirovici, paroh și catahet la școala normală nemțască ... 1

Strălucitul domn Nicolae de Șragher⁵⁵, c(esaro)-c(răesc) laitnant ... 1

Domnul înălțat Theodor Guțoi, învățetoriu ... 3

Petar Velimirovici, c(răesc) strajameșter ... 1

și pentru fiul său Ilie, scriitoriu la caștelaria companiei ... 1

Domnul Gheorghie Vucek, c(răesc) caprariu, pentru fiii săi Sava și Theodor ... 2

Domnul Trifon Mihailovici, scriitoriu la caștelarie ... 1

Iubitorii de învățetură Dobrivoi, școlariu, fiul părintelui Ezdimirovici ... 1

⁵⁴ Negustor de mărunțișuri (din germ. *Krämer*).

⁵⁵ Schrager.

Pentru școla națională ... 1

Sichievița

Cinstitul domn Vasilie Cuzmanovici, paroh ... 1

Domnul înălțat Nicolae Curici, învățetoriu ... 2

și pentru fiul său Ilie ... 1

Domnul înălțat Gheorghie Novacescu, învățetoriu slujit ... 1

Pentru școla națională ... 1

Gornea Liubcova

Cinstitul domn Stefan Curici, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Cuzman Cuzmanovici, învățetoriu ... 2

și pentru fiul său Sava ... 1

Pentru școla națională ... 1

Dolnea Liubcova

Cinstitul domn Gheorghie Bogdanovici, paroh și catahet ... 1

Strălucitul domn Franț de Mihailovici, c(esaro)-c(răesc) laitnant ... 1

Domnul înălțat Zaharia Popovici, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Svinița

Cinstitul domn Grigorie Gheorghievici, paroh și catahet ... 1

Strălucitul domn Grigorie de Miatovici, c(esaro)-c(răesc) laitnant ... 1

Domnul înălțat Lazar Șalitrarovici, diacon și învățetori ... 1

și pentru nepotu său Nicolae ... 1

Pentru școla națională ... 1

Patronații din Batalionul c(esaro)-c(răesc) sârbesc-banaticesc de graniță, ce are stabul sau guvernamentul său în Besearica Albă a Banatului

Mănăstirea Zlatiții din eparhia Verșețului

Pentru biblioteca mănăstirii ... 1

Pentru biblioteca preacuviosului domn Nichifor Manciu, a mănăstirii Zlatiții igumen și consistorialnic asesor ... 2

Cuviosul domn Samuil Adamovici, ieromonah ... 1

Besearica Albă [Bela Crkva]

Onoratul domn Anthon Iurcovici, a guvernamentului practicant ... 1

Ioan Oprea, furir ... 1

Vasilie Morun, scriitorul guvernamentului ... 1

Sava Schinteie, al canțelariei subpracticant ... 1

Domnul înălțat Ioan Popovici, a școlii naționale învățetori de II. clasă ... 1

Domnul înălțat Jivota Șaici, a școlii naționale învățetori de I. clasă ... 1

Comunitatea din Besearica Albă a nației Romanești

Pentru biblioteca besearicii ... 1

Cinstitul domn Ioan Petrovici, al parohiei administrator ... 1

Domnul înălțat Stefan Ioanovici, cântărețul besearicii ... 1

Onorații domni frații Vasilie și Grigorie Radulovici, neguțetori ... 2

Thoma Radulovici, neguțetoriu ... 1

Ignatie Radulovici ... 1

Simeon Barbulovici ... 1

Dimitrie Barbulovici ... 1

Gheorghie Gheorghievici ... 1

Simeon Pârvulovici, saponariu ... 1

Ioan Pârvulovici, neguțetoriu și epitrop ... 1

Ioan Radulovici ... 1

Ioan M. Popovici ... 1
 Gheorghe Nicolici ... 1
 Nicolae Nicolici ... 1
 Lazar Nicolici ... 1
 Vasile Barbulovici, avocat, pentru fiul său Dimitrie ... 1
 Thoma Geama, neguțetoriu, pentru fiul său Dimitrie ... 1
 Theodor Nedelcovici, neguțetoriu ... 1
 Constantin Nicolici ... 1
 Costandie Coboron ... 1
 Ilie Maximovici ... 1
 Mihail Tabac, maistor de cordovane ⁵⁶ ... 1
 Domnul Simeon Cretoi, cojocariu ... 1
 Iancu Lapadat, croitoriu ... 1
 Ioan Orlescu, olariu ... 1
Tineri iubitori de a ceti cărți românești
 Ioan Radulovici, învățăcel în școala capitală ⁵⁷ nemțască ... 1
 Iuliana Radulovici ... 1
 Constantin Loga, în școala latinească ... 1
 Aurelie Loga, în școala normală ... 1
 Ioan Loga, în școala națională ... 1
 Augusta Loga ... 1

Patronații din institutul Școalelor preparande pedagogicești naționale de graniță sau miliție⁵⁸

Pentru biblioteca Școalelor preparande ... 1

Domnii preparanzi din cursul al III-lea

Domnul Petru Novacovici, domnul Gheorghe Stanoevici, domnul Petru Stepanescu, domnul Petru Popovici, domnul Ioan Simionovici, domnul Lazar Paun, domnul Petru Lazar, domnul Martin Murariu, domnul Ioan Guran, domnul Gheorghie Crestescu, domnul Craciun Badescu ... 10

Domnii preparanzi din cursul al II-lea

Domnul Ioan Lazici, domnul Simeon Gruici, domnul Dionisie Pirtea, domnul Mihail Vuici, domnul Jivan Marcovici, domnul Ioan Theodorovici, domnul Anthonie Busu ... 7

Domnii preparanzi din cursul I-iu

Domnul Gavriil Ocanovici, domnul Athanasie Ianoșel, domnul Ioan Madincea, domnul Dimitrie Ianculescu, domnul Pavel Stoianovici, domnul Arsenie Ciucia, domnul Iosif Crestescu, domnul Constantin Dascăl, domnul Ignatie Mihailovici, domnul Luca Coteț, domnul Ioan Radonici, domnul Lazar Gonța, domnul Iosif Pelovici, domnul Gheorghie Braducean ... 14

Compania Alibunarului

Alibunar

⁵⁶ Cordovan sau piele de Cordoba.

⁵⁷ *Hauptschule*.

⁵⁸ Școalele acestea preparande, cum am primit la anul 1830 directoratul acesta, la anul 1831 îndată le-am și introdus în orașul milităresc Caransebeș; de aci la anul 1836 s-au mutat la Besearica Albă. Deci în școalele acestea se propun învățeturile Românilor în limba românească, iar Sârbilor în limba sârbească și slovenească, precum: 1 Istoria Bisericii și Cathehetica, 2 Pedagoghia și Methodica, 3 Grammatica, 4 Epistolografia și stilul, 5 Arithmetica din cap, fără țifre, apoi arithmetica cu țifre, 6 Gheografia mathematică, fizică și politică, 7 Istoria patriei, 8 Cetirea și scrisoarea nemțască, scriind și cu litere latinești, 9 Cântarea și tipicul Besearicii, 10 Economia, adecă lucrarea pământului, măestria grădinilor, cu oltoirea și oculația pomilor, 11 Ținerea albinilor și înmulțirea stupilor, 12 Redicarea frăgarilor [duzilor] și hrănirea vermuților de mătasă, 13 În dumineci și în sârbătorile ceale de preste an se ține învățatura creștinească cu tinerimea cea mare din cartea *Viața lui Hristos și din Tâlcuiala Evangheliilor* [notă a lui Constantin Diaconovici Loga].

Pentru școla națională ... 1
Seleuș [Seleuș]
 Cinstitul domn Nicolae Otnoga, capelan ... 1
 Domnul înălțat Simeon Theodorovici, învățetoriul tinereții bărbățești ... 1
 Domnul înălțat Gheorghie Manciu, învățetoriul tinereții femeiești ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Sentmihai [Sânmihai/Lokve]
 Cinstitul domn Petru Scumpiia, paroh ... 1
 Cinstitul domn Alexander Sferra, capelan ... 1
 Domnul înălțat Lazar Murgul, învățetoriul tinereții bărbățești ... 1
 Domnul înălțat Ilie Zuza, învățetoriul tinereții fâmeiești ... 1
 Onoratul domn Theodor Scumpiia, desrolirt⁵⁹ caprariu și arendator în Sentmihai ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Nicolinț [Nikolinci]
 Cinstitul domn Petru Truia, paroh și catahet ... 1
 Cinstitul domn Cuzman Pincul, paroh ... 1
 Domnul înălțat Dimitrie Linca, învățetoriul tinereții bărbățești ... 1
 Domnul înălțat Petru Liuba, învățetoriul tinereții femeiești ... 1
 Pentru școla națională ... 1

Compania Deliblati(i)

Deliblat [Deliblato]
 Pentru școla națională ... 1
Gaia [Gaj]
 Pentru școla națională ... 1
Dubovaț [Dubovac]
 Pentru școla națională ... 1
Mramorac [Mramorak]
 Pentru școla națională ... 1

Compania Izbiștii

Izbiște [Izbiște]
 Cinstitul domn Sava Boșcovici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Ioan Mladenovici, învățetoriu ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Ulma [Uljma]
 Cinstitul domn Panteleimon Dimitrievici, paroh și catahet ... 1
 Onoratul domn Grigorie Canija, magistrul de poștă ... 1
 Domnul înălțat Ioan Costici, învățetoriul tinereții bărbățești ... 1
 Domnul înălțat Lazar Dimitrievici, învățetoriul tinereții femeiești ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Zagaița [Zagajica]
 Cinstitul domn Sava Arașcovici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Alexander Davidovici, învățetoriu ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Parta
 Cinstitul domn Stefan Popovici, paroh și catahet ... 1
 Pentru Școla națională ... 1

⁵⁹ Lăsat la vatră.

Oreșat [Orešac]

Cinstitul domn Stefan Copet, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Gheorghie Popovici, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Straja [Straža]

Cinstitul domn Petru Radulovici, paroh și catahet ... 1

Strălucitul domn Vichentie Liubimirescu, c(esaro)-c(răesc) laitnant ... 1

Domnul înălțat Petru Popovici, învățetoriu ... 1

Onoratul domn Ioan Popovici, neguțetoriu ... 1

Domnul Nicola Suru, econom ... 1

Pentru școla națională ... 1

Compania Iasenovei*Iasenova* [Jasenovo]

Cinstitul domn Vichentie Maletici, paroh și catahet ... 1

Cinstitul domn Blagoe Terboevici, paroh-administrator ... 1

Cinstitul domn Gavriil Maletici, capelan ... 1

Domnul înălțat Liubomir Casimirovici, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Duplai [Dupljaja]

Cinstitul domn Petar Medacovici, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Nicolae Iancovici, diacon și învățetor ... 1

Pentru școla națională ... 1

Grebenat [Grebenac]

Cinstitul domn Mathei Patrariu, paroh și catahet ... 1

Strălucitul domn Iosif de Popovici, c(esaro)-c(răesc) oberlaitnant ... 1

Domnul înălțat Lazar Manciu, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Gaitasol [Kajtasovo]

Cinstitul domn Dimitrie Vuici, paroh ... 1

Domnul înălțat Ioan Staici, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Palanca [Banatska Palanka]Cinstitul domn ... ⁶⁰ ... 1

Domnul înălțat Thoma Brancovici, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Sacalovaț [Banatski Sokolac]

Preacinstitul domn Theodor Milosavlevici, paroh și al cinstitei Consistoriei asesor ... 1

Domnul înălțat Marcu Iancovici, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Vracevgai [Vračev Gaj]

Cinstitul domn Euthimie Iovicici, paroh ... 1

Domnul înălțat Eremia Toșcovici, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Besearica Roșie [Crvena Crkva]

Cinstitul domn Mihail Popovici, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat David Marcovici, învățetoriu ... 2

Pentru școla națională ... 1 28

⁶⁰ Numele nu a mai fost scris.

Compania Cusiciului*Cusici* [Kusić]

Cinstitul domn Dimitrie Draganici, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Ioan Șaici, învățetoriu ... 2

Pentru școla națională ... 1

Langenfeld [Câmpia]

Cinstitul domn Grigore Vuici, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Sretenie Ranici, învățetoriu ... 2 P

Pentru școla națională ... 1

Satul Zlatița

Domnul înălțat Nicolae Marianovici, învățetori ... 1

Onoratul domn Iosif Simeonovici, lăcuietoriu de aci și arendator în Lescovița ... 1

Pentru școla națională ... 1

Crucița [Kruščica]

Cinstitul domn Arsenie Iovanovici, capelan și catahet ... 1

Domnul înălțat Lazar Marcovici, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Calughera [Călugăra]

Cinstitul domn Grigorie Ostoici, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Petar Novacovici, învățetoriu ... 2

Pentru școla națională ... 1

Naidăș [Naidăș]

Cinstitul domn Petar Radonici, paroh și catahet ... 1

Strălucitul domn Nicolae de Iaurici, c(esaro)-c(răesc) laitnant ... 1

Domnul înălțat Adam Uroșevici, învățetoriu ... 1

și pentru fii(i) sei Athanasie, Gheorghie și Ioan ... 2

Pentru școla națională ... 1

Lescovița

Preacinstitul domn Nicolae Stoicevici, paroh și namestnic, precum al cinstitei Consistorie asesor ... 1

Cinstitul domn Ioan Popovici, capelan și catahet ... 1

Domnul Alexander Popovici, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1 28

Compania Pojejenii

Strălucitul domn Mihail de Milutinovici c(esaro)-c(răesc) maior ... 1

Strălucitul domn Carol de Kafka, c(esaro)-c(răesc) oberlaitnant ... 1

Strălucitul domn Miloș de Șarunaț, c(esaro)-c(răesc) laitnant ... 1

Strălucitul domn Carol de Ioan, c(esaro)-c(răesc) laitnant ... 1

Strălucitul domn Theodor de Ioanovici, c(esaro)-c(răesc) laitnant ... 1

Pojejena

Cinstitul domn Ilie Stoiadinovici, paroh și catahet ... 1

Onoratul domn Vasile Pavlovici, c(răesc) strajameșter ... 1

Domnul înălțat Gheorghie Petrovici, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Divici

Onoratul domn Theodor Lazici, c(răesc) strajameșter ... 1

Domnul înălțat Stefan Crestici, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Belobreșca

- Cinstitul domn Thoma Bogdanovici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Nicolae Lazici, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1
Șușca
 Cinstitul domn Thoma Lazici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Ioan Stoianovici, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1
Radimna
 Cinstitul domn Jivota Iancovici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Gavriil Filipovici, învățetoriu ... 2
 Pentru școla națională ... 1
Macevici [Măcești, înglobat în Moldova Nouă]
 Cinstitul domn Vasilie Ioachimovici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Simion Vergovici, învățetoriu ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Moldova Veche
 Cinstitul domn Ioan Nicadinovici, paroh și catahet ... 1
 Onoratul domn Nicolae Jumanca, postmaister ... 1
 Domnul înălțat Thoma Drașcovici ... 3
 Pentru școla națională ... 1
Alibeg [lângă Coronini]
 Cinstitul domn Petru Martinovici, paroh și catahet ... 1
 Domnul înălțat Isaia Matheovici, învățetoriu ... 1
 Pentru școla națională ... 1 36
 Patronații din Reghimentul c(esaro)-c(răesc) nemțesc-banaticesc de graniță.ce are stabul sau guvernamentul său în Panciova
Panciova [Pančevo]
 Pentru biblioteca precinstitului domn Constantin Arsenovici, protopresviterul Panciovii și al cinstitului Consistoriu asesor ... 1
 Onoratul domn Petru Radulovici, neguțetoriu ... 1
Petrovo Selo [Petrovasâla/Vladimirovac]
 Cinstitul domn Petru Cocora, paroh ... 1
 Cinstitul domn Vasilie Popovici, paroh ... 1
 Domnul înălțat Gavriil Murgu, învățetoriul tinereții bărbățești ... 1
 Domnul înălțat Ioan Dimitrievici, învățetoriul tinereții femeiești ... 1
 Domnul Trifon Jivan, preparandu tinereții ... 1
 Domnul Luca Davidovici, preparandu tinereții ... 1
 Domnul Constantin Zavașici, ascultătorul școlii latinești a II-a, în Ghimnaziul din Carloveț ... 1
 Domnul Pavel Zavașici, școlar în III-a clasă în școala nemțească ... 1
Iabuca [Jabuka]
 Cinstitul domn Gheorghie Balan, administrator parohiei ... 1
 Domnul Maxim, fiul cinstitului administrator ... 1
 Domnul înălțat Ioan Cionca, învățetoriu ...1
 Domnul Ilie Buc, preparandu școlii ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Ovcea [Ovča]
 Domnul înălțat Pavel Scumpiia, învățetoriu ... 1
 Pentru școla națională ... 1
Glogoni [Glogonj]
 Domnul înălțat Ioan Popovici, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Uzdin

Cinstitul domn Trifon Bosica, paroh și catahet ... 1

Domnul înălțat Iancu Murgul, învățetoriul tinerimei bărbătești ... 1

Domnul înălțat Nestor Oncea, învățetoriul tinerimei femeiești ... 1

Domnul înălțat Ambrosie Theodorovici, desevarșit theolog ... 1

Domnul înălțat Pavel Fizeșan, desevarșit theolog ... 1

Onoratul domn Gruia Pavici, neguțetoriu ... 1

Onoratul domn Dimitrie Naco din Mațedonia, neguțetoriu ... 1

Onoratul domn Iosif Nicolici, neguțetoriu ... 1

Pentru școla națională ...1

Grăniceri aleși și iubitori de-ai cești(i) cărți: domnul Savu Petroni, domnul Gligor Fizeșan, domnul Eughenie Țăran, domnul Gheorghie Miclăuș, domnul Ioan Boronca, domnul Iovan Stoia iubilirt caprariu, domnul Ioan Mioc iubilirt caprariu 35

Patronații din provincia

Eparhia Verșetului împreună cu a Caransebeșului, care acum din prerie dumnezeiască cu înțelepciune acum se ocărmuește de Înalt Preașfințitul domn Iosif Raiacici, episcopul Besericii Reseritului Orthodoxă din eparhia Verșetului, precum și a mai multor comitatari a Tabulii de județ împreună judecătoria.

Pentru biblioteca Înalt Preașfințitului domn episcop Iosif Raiacici ... 1

Mănăstirea Mesiciului din eparhia Verșetului

Pentru biblioteca mănăstirii ... 1

Pentru biblioteca preacinstiului și înaltcuviosului domn Arsenie Ioanovici de Șacabent, a Sfintei Mănăstiri Mesiciului arhimandrit și al Înaltcinstiului Apelatoriu arhiepiscopesc din Carloveț mādulariu, precum și a mai multor comitatari a scaunul de judecată asesor ...2 Pentru cinstiții, cuvioșii părinții ieromonahi și monahi ... 4 *Verșeț* [Vrșac]

Patronații din Institutul școalelor clericale theologice, prin patrioticescul sfat al preacinstiților și înaltînvățaților domni profesori îndemnați, s-au prenumerat, precum:

Pentru biblioteca Institutului clerical ... 1

Preacinstitul domn Laurentie Ghercici, episcopesc protosinghel, consistorialnic asesor, profesor theologiei ... 1

Preacinstitul domn Ignatie Vuia, parohul Logojului, consistorial asesor și profesor theologiei ... 1

Cinstitul domn Iacov Popovici, paroh și interimar profesor ... 1

Cinstitul domn Lazar Stefanovici, paroh Verșetului și profesor theologiei ... 1

Cinstitul domn Nicolae Velia, diacon Secășului și consistorial vițe-notariu ... 1

Domnii clericii din cursul al III-lea: domnul Damaschin Bojincă din Gârliște, domnul Grigorie Gherban din Șipet, domnul Iosif Jurcovici din Ghertenis, domnul Theodor Iorga din Slatina [Slatina Nera], domnul Nicolae Chimbir din Șopotul Vechiu, domnul Ioachim Cărciu din Comoriște, domnul Gheorghie Miclea din Cacova, domnul Constantin Pelovici din Racajdia, domnul Stefan Popovici din Secăș, domnul Isac Trailovici din Iablașița, domnul Lazar Țapu din Zorlenț Mare, domnul Stefan Martinescu din Beba, domnul Gheorghie Nedici din Ciclova Verk ⁶¹, domnul Gheorghie Tatucu din Iablașița, domnul Rusmir Buzugum din Racajdia, domnul Gheorghie Coteț din Oreșăț [Oreșac], sevărșit theolog.

Domnii clericii din cursul al II-lea: domnul Vasilie Argane din Cârnecea, domnul Ioan Dragalina din Borlova, domnul Pavel Botoș din Comoriște, domnul Gheorghie Costescu din Beches [Békés], domnul Alexandru Mihailovici din Banlac [Banloc], domnul Avraam Murgu din Petrovo-Selo [Petrovasâla/Vladimirovac], domnul Vichentie Neagoi din Srediștea Mică [Malo Srediște], domnul Bartholomei Panciovian din Voevodinț [Vojvodinci], domnul Ioan Popovici din Bocșa, domnul Euthime Stefanovici

⁶¹ Uzină (din germ. *Werk*). Este vorba de Ciclova Montană.

din Jebel, domnul Dimitrie Theodorovici din Lugoj, domnul Gheorghie Spataru din Hodoni, domnul Petru Folea din Jamu Mic [Mali Žam], domnul Stefan Ianoșel din Tincova.

Domnii cliricii din cursul I: domnul Anthonie Stefoni din Ezeriș, domnul Martin Gogoșă din Rugi, domnul Nicolae Prisecean din Toger, domnul Dimitrie Iancovici din Caransebeș, domnul Petru Bordanovici din Cacova, domnul Ioan Stefanovici din Țerova. 42

Protopresviteratul Verșețului, prin patrioticescul sfat al preacinstului domn Filipp Trandafirovici, protopresviterul Verșețului, al cinstitei Consistorii eparhialnică mădulariu, precum și a mai multor scaune de județ asesor, s-au prenumerat preacinstitul cler și alți patronați.

Pentru biblioteca praecinstului domn protopresviter Filipp Trandafirovici ... 2

Ceata preoțască din acest protopresviterat:

Cinstitul domn Trifon Pavlovici, parohul Fizeșului și consistorial asesor ... 1

Cinstitul domn Iosif Gantovici, paroh-administrator ... 1

Cinstitul domn Andrei Popovici, paroh în Sent-Ianoș [Sânianăș/Barice] ... 1

Cinstitul domn Chiril Ioanovici, paroh în Marghita [Margita] ... 1

Cinstitul domn Alexander Iovanovici, paroh în Pârcosu [Percosova] ... 1

Cinstitul domn Vasilie Popovici, paroh în Srediștea Mică [Malo Srediște] ... 1

Cinstitul domn Zaharia Botoș, paroh în Lațunaș ... 1

Cinstitul domn Sofronie Popovici, paroh în Ferendia ... 1

Cinstitul domn Nicolae Cioca, paroh în Jidovini [Berzovia] ... 1

Cinstitul domn Leonte Belcea, paroh în Jidovini ... 1

Cinstitul domn Ioan Popovici, paroh în Gataia ... 1

Cinstitul domn Ilie Popovici, paroh în Șemlac ... 1

Cinstitul domn Gheorghie Cocora, parohiei administrator ... 1

Cinstitul domn Isidor Țeran, capelan în Ravna ... 1

Cinstitul domn Stefan Otnoga, capelan în Coștil [Coștei/Kuștilj] ... 1

Cinstitul domn Vasilie Popovici, diacon în Ravna ... 1

Horul învățetorilor prin prealăudatul domn protopresviter al Verșețului adunați:

Domnul înălțat Petru Popovici, învățetoriu în Ferendia ... 1

Domnul înălțat Filipp Popovici, învățetoriu în Ravna ... 1

Domnul înălțat Dragomir Petru, învățetoriu în Ghertenish ... 1

Domnul înălțat Ignatie Ungurean, învățetoriu în Gătaia ... 1

Domnul înălțat Constantin Lungu, învățetoriu în Șemlac ... 1

Domnul înălțat Pavel Popovici, învățetoriu în Coștil [Kuștilj] ... 1

Domnul înălțat Gheorghie Albu, învățetoriu în Solcița [Sočica] ... 1

Onoratul domn Petru Dalea, chinez sau jude în Ferendia ... 1

Onoratul domn Iova Tissan, șpeculant în Coștil ... 1

Retișor [Rătișor/Ritișevo]

Cinstitul domn Iosif Ianoșevici, paroh ... 1

Cinstitul domn Stefan Luchici, paroh ... 1

Onoratul domn Iova Petrișche, chinez și comisar ... 1

Domnul înălțat Ignatie Popovici, învățetoriu ... 1

Domnul Vasilie Popa, econom ... 1

Domnul Pavel Lapădatu, econom ... 1

Domnul Paul Gherga, econom, adecă lucrătoriu de pământ ... 1

Voevodinț [Vojvodinci]

Fecioara Iuliana, fiica a cinstului domn Ioan Gruici, paroh ... 1

Domnul Ioan, fiul a onoratului domn Maxim Vuia, judeului ... 1

Domnul Alexander, fiul a cinstului domn Vasilie Gruici, diacon ... 1

Domnul Ilie, fiul al lui Jurca Panciovan, senator ... 1

Domnul înălțat Petru Nica, învățetoriu ... 1
 Domnul Pau Stoica, senator ... 1
 Fecioara Sarra, fiica cinstitului domn Ioan Popovici, parohului din Iam ... 1 40

Protopresviteratul Oraviții, prin patrioticescul sfat al preacinstitului domn Sofronie Ivașcovici, protopresviterul Oraviții, al cinstitei Consistorie eparhialnică mădulariu, precum și a mai multor scaune de județ asesor, îndemnați fiind, s-au prenumerat preacinstitul cler și alți patronați, precum:

Oravița

Pentru biblioteca preacinstitului domn protopresviter Sofronie Ivașcovici ... 2
 Preacinstitul domn Trifon Popovici, paroh în Mărcina și consistorialnic asesor ... 1
 Cinstitul domn Ioan Iancovici, paroh în Broșteni ... 1
 Strălucitul domn Petru Iagodici de Cârnecea, a mai multor comitaturi a Tabulii de județ asesor ... 1
 Cinstitul domn Ioan Mihailovici, paroh în Varadia ... 1
 Onoratul domn Vasilie Mihailovici, neguțetoriu din Varadia ... 1
 Domnul înălțat Ioan Creciu, învățetoriu în Giurgiova ... 1
 Cinstitul domn Mihail Velcean, capelan în Dogneacea ... 1
 Cinstitul domn Filipp Meruța, paroh în Secaș ... 1
 Preacinstitul domn Moise Tulburescu, paroh în Călnic și consistorial asesor ... 1
 Onoratul domn Ioan Perian, crăesc cămăresc diurnist ... 1
 Cinstitul domn Alexie Gheorghievici, paroh în Aizenstain ⁶² ... 1
 Preacinstitul domn Gheorghie Theodorovici, paroh în Recița[Reșița]Montană și consistorialnic asesor ... 1
 Cinstitul domn Dimitrie Dobromirescu, paroh în Franțdorf [Văliug] ... 1
 Cinstitul domn Gheorghie Pocrean, capelan în Doman ... 1
 Domnul înălțat Iosif Avraam, învățetoriu în Vasiova camerală ... 1
 Domnul Ioan Nicolaevici, sevârșit theolog în Recița camerală ... 1
 Onoratul Stefan Popovici, ales lăcuietoriu din Ravna ... 1

Gârliște

Pentru biblioteca besearicii ... 1
 Cinstitul domn Mathei Iancovici, paroh și duhovnic ... 1
 Cinstitul domn Petru Bojinca, paroh ... 1
 Cinstitul domn Ioachim Ioanovici altmintrilea Bojinca, presbiter ... 1
 Domnul înălțat Vasilie Bojinca, învățetoriu ... 1
 Onoratul domn Vidu Sviia, jude sau chinez ... 1
 Onoratul domn Pau Duda, cumăt⁶³ ... 1
 Onoratul domn Iovan Stângu, cumăt ... 1
 Onoratul domn Pau Begul, epitropul besearicii ... 1
 Domnul Mihail Stângu, rotariu ... 1
 Domnul Iancu Gușca, lemnariu și econom ... 1
 Domnul Pau Gușca, econom ... 1
 Domnul Petru Stoia, econom ... 1
 Domnul Theodor Stoica din Secaș, codrean în Gârliște ... 1
 Onoratul domn Ioan Stoianovici, neguțetoriu în Crașova [Carașova] ... 1 34

Protopresviteratul Caransebeșului, în Provincial

Cinstitul domn Mihail Trandafir, paroh-administrator în Jena ... 1
 Cinstitul domn Nicolae Pauleasă, paroh în Ohaba-Mâtnic ... 1
 Cinstitul domn Ananie Magheț, parohial-administrator în Rugi ... 1

⁶² Eisenstein/Moravița, în prezent Ocna de Fier.

⁶³ Jurat.

Domnul înălțat Iosif Popovici, învățetoriu în Rugi ... 1
 Domnul Nicolae Duma, econom în Rugi ... 1
 Cinstitul domn Simion Ianoșel, paroh în Ohabața ... 1
 Cinstitul domn Nicola Daia, capelan în Delinești ... 1
 Cinstitul domn Nicolae Păcurariu, capelan în Delinești ... 1
 Cinstitul domn Simeon Lupșa, parohial-administrator în Apadia ... 1
Ternova [Târnova]
 Cinstitul domn Mihail Farra, paroh ... 1
 Cinstitul domn Gheorghe Cimponeriu, paroh ... 1
 Cinstitul domn Iosif Dalea, capelan ... 1
 Domnul înălțat Adam Gâju, învățetoriu ... 1
Soceni
 Cinstitul domn Luca Știoponi, paroh ... 1
 Cinstitul domn Daniil Știoponi, capelan ... 1
 Onoratul domn Thoma Știoponi, jude, adecă chinez
 Domnul Jurca Știoponi, econom ... 1
 Domnul Marin Știoponi, econom, adecă lucrătoriu de pământ ... 1
 Cinstitul domn Mihail Ștefoni, paroh în Ezeriș ... 1
 Cinstitul domn Ioan Păcurariu, paroh în Brebu ... 1
 Cinstitul domn Dimitrie Păcurariu, paroh-administrator în Brebu ... 1
 Cinstitul domn Dimitrie Jivanovici ... 1
 Cinstitul domn Athanasie Zmaia, paroh în Zorlenț Mic ... 1
 Domnul Athanasie Popovici, lăcuitoriu în Zorlenț ... 1
 Cinstitul domn Petre Munteanu, paroh în Maciova ... 1 25

Eparhia Timișorii, carea din pronie dumnezeiască cu înțelepciune acum se ocârmuește de Înalt Preașfințitul domn Panteleimon Jivcovici, episcopul Besericii Reseritului Orthodoxă din episcopia Timișorii, precum și a mai multor comitaturi a Tablii de județ împreună judecătoriu

Pentru biblioteca Înalt Preașfințitului domn episcop Pantelimon Jivcovici ... 1

Mănăstirea Bezdinului

Pentru biblioteca mănăstirii ... 1

Pentru biblioteca preacinstitului și înaltcuviosului domn Samuil Mașirevici, arhimandritul mănăstirii Bezdinului, al cinstitei Consistoriei eparhialnică episcopoească mădulariu, precum și a mai multor comitaturi a scaunului de județ asesor ... 1

Pentru cinstiții, cuvioșii părinți ieromonahi și monahi ... 5 8

Mănăstirea Sfântului Gheorghie

Pentru biblioteca mănăstirii ... 1

Pentru biblioteca preacinstitului și înaltcuviosului domn Grigorie Chirilovici, arhimandritul mănăstirii Sf. Gheorghie, a cinstitei Consistorie mădulariu, precum și a mai multor comitaturi a scaunului de județ asesor ... 1

Cinstitul, cuviosul părintele Israil Zorlențan, ierodiacon ... 1

Domnul Grigorie Sârbu, iscușenic ⁶⁴... 1

Onoratul domn Stefan Chirilovici, desăvârșit filosof și theolog ... 1 5

Protopresviteratul Sent-Miclăușului Mare, prin patrioticescul sfat al preacinstitului domn Arsenie Predragovici, protopresviterul Sent-Miclăușului Mare, a cinstitei Consistorie eparhialnică mădulariu, precum și a mai multor scaune de județ asesor, îndemnați fiind s-au prenumerat preacinstitul cler și alți patronați, precum:

⁶⁴ Din srb. *iskušenije*, adică cercetare; aici cu sensul de interesat să afle.

Sent-Miclăușul Mare [Sânnicolaul Mare]

Pentru biblioteca preacinstului domn protopresviter Arsenie Predragovici ... 2

Cinstitul domn Dimitrie Molnar, paroh ... 1

Cinstitul domn Stefan Illievici, paroh ... 1

Domnul înălțat Gheorghie Nicolescu, învățetoriu ... 1

Domnul Pavel Murgu, neguțetoriu ... 1

Domnul Iosif Olariu, preparand ... 1

Onoratul domn Ignat Ardelean, titor ... 1

Domnul Gheorghie Nicolici, cojocariu ... 1

Domnul Euthimie Bunei, econom ... 1

Domnul Nicolae Vințan, econom, adecă lucrătoriu de pământ ... 1

Pesac

Cinstitul domn Nicolae Vasilevici, paroh ... 1

Domnul înălțat Stefan Palenici, învățetoriu ... 1

Dugo-Selo [Nerău]

Cinstitul domn Ioan Oprean, paroh ... 1

Domnul înălțat Ioan Stoianovici, învățetoriu ... 1

Domnul Anthonie Minișan, preparand ... 1

Domnul Iosif Minișan, econom ... 1

Domnul Filipp Mihai, econom ... 1

Chirilă Nicolescu ... 1

Egriș [Igriș]

Cinstitul domn Lazar Gheorghevici, paroh ... 1

Cinstitul domn Petru Ișfan, paroh ... 1

Cinstitul domn Arcadie Gheorghevici, paroh ... 1

Cinstitul domn Simeon Gheorghevici, diacon ... 1

Domnul înălțat Dionisie Gheorghevici, învățetoriu ... 1

Ceanad [Cenad]

Simeon Androc, învățetoriu ... 1 25

Protopresviteratul Hassiașului, prin patrioticescul sfat al preacinstului domn Constantin Gruici, protopresviterul Hasiașului, a cinstitei Consistoriei eparhialnică mădulariu, precum și a comitatului Timișorii a scaunului de județ asesor.

Belinț

Pentru biblioteca preacinstului domn protopresviter Constantin Gruici ... 1

Cinstitul domn Dimitrie Popovici, administrator ... 1

Domnul înălțat Nicolae Grosescu, învățetoriu ... 1

Pentru școla națională ... 1

Chizetău [Chizătău]

Cinstitul domn Simeon Iancovici, paroh ... 1

Cinstitul domn Nicolae Radulescu, paroh ... 1

Domnul înălțat Trailă Cadariu, învățetoriu ... 1

Budin(ț)

Cinstitul domn Gheorghie Petrovici, paroh ... 1

Ictar

Cinstitul domn Constantin Popovici, paroh ... 1

Domnul înălțat Theodor Neșco, învățetoriu ... 1

Topoloveț [Topolovățul Mare]

Constantin Ribarovici, administrator ... 1

Cinstitul domn Ioan Iancovici, administrator ... 1

Șustra [Șuștra]

Cinstitul domn Milovan Chevereșan, administrator ... 1

Domnul înălțat Theodor Lațcov, învățetoriu ... 1

Craloveț [Cralovăț]

Cinstitul domn Nicolae Jivanovici, capelan ... 1

Lucareț

Cinstitul domn Mihail Popovici, administrator ... 1

Șanovița

Domnul înălțat Gheorghe Ribarovici, administrator ... 1

Cinstitul domn Blagoe Ribarovici, administrator ... 1

Domnul înălțat Sofronie Anghel, învățetoriu ... 1

Hassiaș[Hisiaș]

Cinstitul domn Petru Ribarovici, administrator ... 1

Paneva [Paniova]

Cinstitul domn Avraam Neda, paroh ... 1

Bapșa [Babșa]

Cinstitul domn Vasilie Corescu, administrator ... 1

Dragoești [Drăgoești]

Cinstitul domn Marian Micalescu, capelan ... 1

Ficatar [Ficătar]

Cinstitul domn Ioan Mioc, paroh ... 1

Ohaba Forcaci [Ohaba Forgaci]

Cinstitul domn Vichentie Mioc, paroh ... 1

Cinstitul domn Vichentie Roșu, paroh ... 1

Jabar [Jabăr]

Cinstitul domn Dionisie Popescu, capelan ... 1

Coștei

Cinstitul domn Nicolae Martinovici, paroh ... 1

Cinstitul domn Dimitrie Petrovici, administrator ... 1

Gruni

Cinstitul domn Nicolae Lazarescu, administrator ... 1

Perul [Părul]

Cinstitul domn Avraam Blajescu, administrator ... 1

Cutina

Cinstitul domn Grigorie Petrovici, administrator ... 1

Domnul înălțat Dimitrie Moise, învățetoriu ... 1

Leucușești

Cinstitul domn Vichentie Martinovici, administrator ... 1

Rachita [Răchita]

Cinstitul domn Ioan Stefanovici, paroh ... 1

Cinstitul domn Florian Boc, administrator ... 1

Remetea [Remetea Luncă]

Cinstitul domn Ioan Logojan, administrator ... 1

Dubești

Cinstitul domn David Triponescu, administrator ... 1

Domnul înălțat David Popovici, învățetoriu ... 1

Cladova

Domnul înălțat Gheorghie Popovici, învățetoriu ... 1

Fadimac [Fădimac]

Cinstitul domn Vichentie Popovici, capelan ... 1

Din părțile Timișorii încă acestea cinstite persoane s-au prenumerat:*Iancaid*

[Jankov Most]

Cinstitul domn Ioan Popovici, paroh ... 1

Torac Mic [Begejci]

Cinstitul domn Simeon Oprean, paroh ... 1

Cinstitul domn Gheorghe Bugarin, capelan ... 1

Domnul Pavel Iștvan Deanasta ...1

Torac Mare [Begejci]

Cinstitul domn Mihail Frișcan, paroh ... 1

Cinstitul domn Theodor Pechici, paroh ... 1

Domnul Euthimie Deanasta ... 1

Sarcia[Sarča/Sutjeska]

Cinstitul domn Pavel Martinovici, paroh ... 1

Ecica [Ečka]

Cinstitul domn Petru Dimitrievici, paroh ... 1

Domnul Chirilă Magdici, cleric ... 1 52

Patronații din Directoratul Caransebeșului din Provincial sau Paurie prin patrioticescul sfat al strălucitului domn Uroș de Volici, directorul districtului Caransebeșului din Paurie, îndemnați după orânduiala cea trimisă către ținutalnicii învățetori, s-au prenumerat, precum:

Pentru biblioteca strălucitului domn director Uroș Volici ... 2

Oravița camerală a Districtului literalicesc ținutal

Domnul înălțat Simeon Nedici, ținutal-învățetoriu în Oravița camerală ... 2

Onoratul domn Avraam Nedici, c(răesc) decretal petrecătoriu de sare ... 1

Domnul înălțat Alexie Nedici, învățetoriu în Oravița Montană ... 1

Onoratul domn Dimitrie Turcul, pictor, adecă zugraf ... 1

Domnul înălțat Gheorghe Nedici, învățetoriu în Ciclova Montană ... 1

Domnul înălțat Thoma Popovici Serbian, învățetoriu în Ciclova camerală ... 1

Domnul înălțat Iacov Murgu, învățetoriu în Ilidia ... 1

Cinstitul domn Gheorghie Paunovici, paroh în Ciuchici ... 1

Cinstitul domn Iosif Lintovici, capelan și învățetoriu ... 1

Domnul înălțat Dionisie Lința, învățetoriu în Socolar ... 1

Domnul înălțat Simeon Roman, învățetoriu în Potoc ... 2

Domnul înălțat Ioan Grema, învățetoriu în Broșteni ...1

Onoratul domn Marcu Balea, econom și arendator în Broșteni ... 1

Domnul înălțat Mathei Balicovici, învățetoriu în Sasca camerală ... 1

Cinstitul domn Constantin Alexandrovici, paroh în Sasca Montană ... 1

Domnul înălțat Gheorghie Stoila, învățetoriu în Sasca Montană ... 1

Onoratul domn Arsenie Balanescu,maistor cordovangiu ... 1

Boșneac sau Moldova Nou(ă)

Cinstitul domn Constantin Popescu, capelan și catahet ... 1

Domnul înălțat Andrei Balanescu, învățetoriu ... 1

Onoratul domn Petru Petrovici, pragmativdis, adecă neguțătoriu ... 1

Onoratul domn Gheorghie Marișescu, neguțătoriu ... 1

Cinstitul domn Sofronie Avramovici, capelan și catahet în Nicolinț ... 1

Domnul înălțat Constantin Dogariu, învățetoriu în Nicolinț ... 1

Tinerii din școla romanească

Iubitorii de învățetură Gheorghie Th. Marișescu, școlariu ... 1

și Ilie Balea, școlariu ... 1
 Domnul înălțat Gheorghie Matheovici, învățetoriu în Cărbunariu ... 1
 Domnul înălțat Ioan Țepzan, învățetoriu în Padina Matei ... 1
 Domnul înălțat Iacob Iana, învățetoriu în Slatina [Nera] ... 1
 ca]
 Domnul înălțat Simeon Marina, învățetoriu în Bogodiș ... 1
 Domnul înălțat Maran Strain, învățetoriu în Petrilova ... 1
 Domnul înălțat Constantin Nemoianu, învățetoriu în Macoviște ... 1
 Cinstitul domn Ioan Lungovici, diacon și învățetoriu în Berliște ... 1
 Cinstitul domn Ioan Muntean, paroh în Vraniu ... 1
 Domnul înălțat Raicu Oprean, învățetoriu ... 1
 Cinstitul domn Grigorie Popovici, paroh în Iam ... 1
 Domnul înălțat Simeon Murgu, învățetoriu ... 1
 Domnul înălțat Ioan Brancovan, învățetoriu în Suboțița [Banatska Subotica] ... 1
 Cinstitul domn Nicolae Stan, paroh și catahet în Rachitova ... 1
 Domnul înălțat Iosif Miclea, învățetoriu ... 1
 Domnul înălțat Vichentie Popovici, învățetoriu în Maidan ... 1
 Cinstitul domn Matheiu Mazerean, preot în Ciudanovița ... 1
 Domnul înălțat Iacov Iștvan, învățetoriu ... 1
 Domnul înălțat Iosif Novac, învățetoriu în Jitini ... 1
 Domnul Theodor Popovici, desevășit theolog ... 1
 Domnul înălțat Constantin Popa, învățetoriu în Ticvan(iul) Mare ... 1
 Domnul înălțat Ioan Tuica, învățetoriu în Greovaș [Greoni] ... 1
 Domnul înălțat Ioan Grema, învățetoriu în Broșteni ... 1
 Onoratul domn Marcu Balea, petrecătoriu de răchie ... 1
 Cinstitul domn Iosif Popovici, capelan în Mircovaș [Milcoveni] ... 1
 Onoratul domn Voina Ce(r)cel, econom ... 1
 Domnul înălțat Vichentie Gurgut, învățetoriu în Mercina ... 1
 Domnul înălțat Theodor Popovici, învățetoriu în Ciort(e)a ... 1
 Domnul înălțat Vasile Goița, învățetoriu în Agadici ... 1
 Domnul Iosif Popovici, desevășit theolog ... 1
 Domnul înălțat Martin Eremia, învățetoriu în Vraniuș ... 1
 Cinstitul domn Nicolae Pelovici, paroh-administrator în Racajdia ... 1
 Domnul înălțat Vuia Davidovici, învățetoriu ... 1 61

Bocșan a Districtului literalnic țentral

Jidovini [Berzovia]

Preacinstitul domn Ioan Creța, paroh-administrator și namestnic ... 1

Comoriște [Comorâște]

Cinstitul domn Matheiu Cocius, paroh și învățetoriu ... 1

Vasiova Montană

Preacinstitul domn Pavel Iorgovici, paroh și namestnic ... 2

Bocșan [Bocșa Română]

Cinstitul domn Grigorie Popescu, paroh ... 1

Onoratul domn Serafim Guțul, al Ofițiului scriitoriu ... 1

Iubitoriul de învățătură Ilie Jumanca, școlariu ... 1

Domnul înălțat Dionisie Petrovici, țentral-învățetoriu ... 1

Doman

Cinstitul domn Mihail Popovici, paroh ... 1

Biniș

- Domnul înălțat Gheorghie Sabo, învățetoriu ... 1
Docleniu [Doclin]
- Domnul înălțat Iancu Botoș, învățetoriu ... 1
For(o)dic [Forotic]
- Domnul înălțat Gheorghie Popovici, învățetoriu ... 1
Vasiova camerală
- Domnul înălțat Thoma Velean, învățetoriu ... 1
Docnecea [Dognecea]
- Domnul înălțat Thoma Velean, învățetoriu ... 1
Călina
- Domnul înălțat Ioan Popovici, învățetoriu ... 1
Mânio(m) [Moniom]
- Domnul înălțat Mândru Matheiaș, învățetoriu ... 1
Reșița [Reșița]
- Domnul înălțat Ioan Nicolaevici, învățetoriu ... 1
Țerova
- Domnul înălțat Simion Stefanovici, învățetoriu ... 1
Giurgiova
- Domnul învățat Ioan Creguia, învățetoriu ... 1
Barbosa [Bărbosu]
- Domnul Ioan Lungul, econom ... 1
Goruia
- Domnul înălțat Spiridon Ivașco, învățetoriu ... 1

Logoj, a Districtului literalnic țentral

- Pentru biblioteca preacinstului domn Stefan nobil de Athanasievici, protopresviterul Logojului ... 1
Logoj [Lugoj]
- Domnul înălțat Ilie Miescu, țentral-învățetoriu primariu ... 2
 și pentru fiul său Traian ... 1
- Domnul înălțat Gheorghie Ventila, țentral-învățetoriu secundariu ... 1
- Domnul înălțat Gheorghie Ghina, învățetoriu a claseicei mici ... 1
Logojel [Lugojel]
- Domnul înălțat Marcu Borlovan, învățetoriu ... 1
- Onoratul domn Simeon Costa, jude, adecă chinez, și local-director ... 1
Lapușnic
- Domnul înălțat Iosif Miheț, învățetoriu ... 1
Valea Lungă
- Domnul înălțat Nicolae Popescu, învățetoriu ... 1
Cliciova
- Domnul înălțat Martin Spasu, învățetoriu ... 1
- Domnul Nicolae Prohab, lăcuitoriu ... 1
Nevrincea
- Domnul înălțat Isaac Vuia, învățetoriu ... 1
Satu Mic
- Domnul înălțat Petru Stefanet, învățetoriu ... 1
Tapia
- Domnul înălțat Ilie Paulescu, învățetoriu ... 1
Susani
- Cinstitul domn Pavel Galici, paroh ... 1
- Domnul înălțat Ioan Popovici, învățetoriu ... 1

Armadia

Domnul înălțat Ioan Popovici, învățetoriu ... 1

Jupa

Domnul înălțat Petru Alas, învățetoriu ... 1

Valea Boului

Domnul înălțat Pavel Laeș, învățetoriu ... 1

Rugi

Domnul înălțat Popovici Iosif, învățetoriu ... 1

Ohaba Mâtnic

Domnul înălțat Ioan Roșca, învățetoriu ... 1 21

Făget, a Districtului literalnic țentral loc

Pentru biblioteca preacinstiului domn Petru nobil de Athanasievici, protopresviterul Fagetului ... 1

Petru Musteț, țentral-învățetoriu ... 1

Gladna

Preacinstiul domn Nicolae Pavlovici, paroh, namestnic și consistorial asesor ... 1

Domnul înălțat Gheorghie Stoila, învățetoriu ... 1

Dracșinești [Drăgșinești]

Domnul înălțat Filipp Bodia, învățetoriu ... 1

Surduc

Domnul înălțat Pavel Secalazanu, învățetoriu ... 1

Botinești

Domnul înălțat Maxim Popovici, învățetoriu ... 1

Birna [Bârna]

Domnul înălțat Petru Lupulescu, învățetoriu ... 1

Bojur [Bujor/Traian Vuia]

Domnul înălțat Vichentie Petrovici, învățetoriu ... 1

Rumanești [Românești]

Domnul înălțat Ioan Licareț, învățetoriu ... 1

Petroasa [Pietroasa]

Cinstiul domn Opra Dascovici, paroh ... 1

Furdia [Fârdea]

Domnul înălțat Ambrosie Jurca, învățetoriu ... 1

Bassești [Băsești]

Domnul înălțat Isaia Stanescu, învățetoriu ... 1

Coșteiu

Cinstiul domn Eremia Popovici, parohiei administrator ... 1

Șintești [Sintești]

Onoratul domn Petru Oltean, jurat-notariu ... 1

Domnul înălțat Spiridon Ignaton(i) ... 1 16

Zorlenț Mare, a Districtului literaricesc țentral loc.*Zorlenț Mare*

Domnul înălțat Anthonie Țapu, țentral-învățetoriu ... 1

Sceiuș [Scăiuș]

Domnul înălțat Iosif Badescu, învățetoriu ... 1

Remetea Pogonici

Domnul înălțat Gheorghie Trufaș, învățetoriu ... 1

Dragomirești

Domnul înălțat Traian Cesălin, învățetoriu ... 1

Zgribești

Domnul înălțat Petru Chepețan, învățetoriu ... 1

Zorlenț Mic

Domnul înălțat Mihail Stoichescu, învățetori ... 1

Brebul

Domnul înălțat Nicolae Pecurariu ... 1

Apadia

Domnul înălțat Mihail Dragoiu, învățetoriu ... 1

Delinești

Domnul înălțat Pavel Liuba, învățetoriu ... 1

Ohabița

Domnul înălțat Petru Popovici, învățetoriu ... 1 10

Lipova, a Districtului literalnic țentral loc.

Pentru biblioteca preacinstiului domn Vasile Caracioni, protopresviterul Lipovii ... 1

Lipova

Onoratul domn Lazar Ez(echia) Popovici ... 1

Onoratul domn Lazar Deșco ... 1

Domnul înălțat Ioan Hațeg, țentral-învățetoriu ... 2

Domnul înălțat Nicolae Boarescu, învățetoriu ... 1

Ususeu [Ususău]

Cinstitul domn Pavel Popovici, administrator parohiei ... 1

Cinstitul domn Vasile Petrovici, administrator

Chelmac

Cinstitul domn Petru Popovici, paroh ... 1

Domnul înălțat Melentie Stefanovici, învățătoriu ... 1

Belotinț

Cinstitul domn Theodor Popescu, paroh ... 1

Domnul înălțat Iosif Belanescu, învățetoriu ... 1

Domnul Visarion Popovici, econom ... 1

Lalașinț

Cinstitul domn Spiridon Iorgovici, paroh ... 1

Domnul înălțat Euthimiu Blagoe, învățetoriu ... 1

Onoratul domn Nicolae Catinca, c(răesc) salțibraiter ⁶⁵ ... 1

Onoratul domn Aaron Năduțescu, curatorul școlii ... 1

Batta [Bata]

Cinstitul domn Parthenie Stefanescu, paroh-administrator ... 1

Onoratul domn Petru Mager, jude-chinez ... 1

Domnul înălțat Iosif Rachițan, învățetoriu ... 1

Țella [Țela]

Cinstitul domn Ioan Miron, paroh-administrator ... 1

Domnul înălțat Panteleimon Theodorovici, învățetoriu ... 1

Bacamezeu

Cinstitul domn Athanasie Suba, paroh-administrator ... 1

Domnul înălțat Iosif Goncean, învățetoriu ... 1

Ostrov

Cinstitul domn Dimitrie Mathei, paroh-administrator ... 1

Domnul înălțat Iosif Paiușan, învățetoriu ... 1

⁶⁵ Controlor al sării (din germ. *Salzüberreiter*).

Vereșmort [Virișmort]

Domnul înălțat Ioan Bălan, învățetoriu ... 1

Pirchiș [Birchiș]

Cinstitul domn Parthenie Iosifovici, paroh ... 1

Cinstitul domn Ioanichie Nestorovici, administrator ... 1

Domnul înălțat Ioan Mihailovici, învățetoriu ... 1

Iubitorii de învățetură școlari Ambrosie Jurma, Vichentie Lazar și Ilie Madincea ... 3

Onoratul domn Arsenie Șandor, jurat la casa orașului ... 1

Pentru școla națională din Pirtiș [!] ... 1

Capalnaș [Căpâlnaș]

Cinstitul domn Vichentie Popovici, paroh-administrator ... 1

Onoratul domn Constantin Burla, jude-chinez ... 1

Domnul înălțat Nicolae Rachițan, învățetoriu ... 1

Iubitorii de învățetură Nicolae Sedin, școlariu ... 1

și Grigore Crstacon(i), școlariu ... 1

Domnul Ioan Petrica, ales econom ... 1

Groș(i)

Domnul înălțat Parthenie Ungur, învățetoriu ... 1

Bulza

Domnul înălțat Theodor Streian, învățetoriu ... 1

Solciva [Sălciua]

Domnul înălțat Ioan Popescu, învățetoriu ... 1

Pojega

Onoratul domn Vasile Pap, nobil ... 1

Domnul înălțat Gheorghie Gruescu, învățetoriu ... 1

Capriora [Căprioara]

Cinstitul domn Parthenie Paiușan, paroh-administrator ... 1

Domnul înălțat Theodor Tripon, învățetoriu ... 1

Valea Mare

Cinstitul domn Solomon Alexandrescu, paroh ... 1

Domnul înălțat Ioan Adam, învățetoriu ... 1 52

Eparhia Aradului împreună cu a Orăzii Mari, carea din pronie dumnezeiască cu înțelepciune acum se ocârmuește de Înalt Preașfințitul domn Gherasim Raț, episcopul Besearicii Reseritului Orthodoxă din eparhia Aradului, precum și a mai multor comitaturi a Tabulii de județ asesor.

Pentru biblioteca Înalt Praeosfințitului domn episcop Gherasim Raț ... 1

Mănăstirea Hodoșului [Hodoș-Bodrog]

Pentru biblioteca mănăstirii ... 1

Pentru biblioteca preacinstului și înaltcuviosului domn Stefan Kraguevici, arhimandritul mănăstirii Hodoșului, al cinstitei Consistoriei eparhialnică mădulariu, precum și a mai multor comitaturi a scaunului de județ asesor ... 1

Pentru cinstiții, cuvioșii părinți ieromonahi și monahi ... 3

ARAD**Patronații din Institutul școlilor clericale-theologhicești**

Pentru biblioteca Institutului ... 1

Preacinstitul domn Patrachie Popescu, profesorul teologhiei ... 1

Preacinstitul domn Ghenadie Popescu, profesorul teologhiei ... 1

Prin patrioticescul sfat a preacinstiților domni profesori ai teologhiei îndemnați, s-au prenumerat precum clericiei așa și alți domni revnitori romani.

Domnii clirici din cursul al III-lea: domnul Athanasie Bogdan, domnul Mihai Bogdan, domnul Theodor Bogdan, domnul Ioan Vessa, domnul Sinesie Grozav, domnul Emanuil Demetrovici, domnul Vichentie Lazar, domnul Gheorghie Popescu, domnul Vasilie Popovici, domnul Ioan Popovici, domnul Pavel Fracaș, domnul Theodor Ciucurtaș ... 12

Domnii cliricii din cursul al II-lea: domnul Iosif Antonovici, domnul Dimitrie Blajovan, domnul Lazar Bot, domnul Pavel Iancovici, domnul Theodor Ivan, domnul Petru Ioanovici, domnul Moise Cojocnean, domnul Theodosie Miescu, domnul Ioan Moga, domnul Theodor Pap, domnul Gheorghie Petco, domnul Ioan Popovici [din] Iancohida [Jankov Most], domnul Ioan Secula, domnul Grigorie Topon, domnul Gheorghe Fei(e)r ... 15

Domnii cliricii din cursul I : domnul David Gherce, domnul Ioan Bota, domnul Ioan Vidovici, domnul Theodor Vâjdea, domnul Simeon Groza, domnul Dimitrie Iacob, domnul Dimitrie Cozma, domnul Petru Lasc(u), domnul Nicolae Manoilă, domnul Gheorghie Micula, domnul Milentie Miculescu, domnul Ioan Moaler, domnul Iosif Muntean, domnul Ioan Papa [din] Leheceeni, domnul Petru Popovici [din] Serand [Zărand], domnul Nicolae Sârchi nobil, domnul Ioan Trifan ... 17

Tinerii din Ghimnaziumu Aradului

Domnul Nicolae Stan din a VI-a școlă latinească ... 1

Iară din [a] V-a școlă latinească sânt domnul Hristofor Micșe, domnul Iosif Muncean, domnul Nicolae Petrila, domnul Iosif Popescul, domnul Lazar Popovici, domnul Terenție Raț

Domnul Nicolae Tanasiu [din] a III-a școlă latinească, iară domnul Gheorghie Cojocariu și Petru Mladinescu din I-a școlă latinească ... 12

Alți cinstiți patronați din Arad

Preacinstitul domn Pavel Novac, capelan de tabără la regimentul pedestru a lui baron Vacant și a cinstitei Consistorii eparhialnică asesor ... 1

Onoratul domn Nicolae Gligorescul, îndeletnicitoriu cu leagile țerii ... 1

Domnul înălțat Ilie Bota, a școlii naționale românești învățetoriu ... 1

Domnul Gheorghe Molnariu, cizmaș-călțenitoriu ... 1

Domnul Petru Ciucean, cizmaș sau călțenitoriu ... 1 65

Patronații din districtul Direcției școlastice a Orăziei Mari, prin patrioticescul sfat al strălucitului domn Dimitrie Constantini, directorul districtului Orăziei Mari îndemnați după orânduiala cea trimisă către învățetori și alți patrioți, s-au prenumerat:

Pentru biblioteca strălucitului domn director Constantini ... 1

Strălucitul domn Dimitrie Ionescu, profesorul Școalelor preparande naționale din Arad...1

Oradia Mare

Onoratul domn Miclouș Jiga, local-director ... 1

Înălțatul domn Petre Mândruț, învățetoriu ... 1

Semlac

Cinstitul domn Petru Ionescu, paroh ... 1

Hususău

Cinstitul domn Ianăș Vaida, paroh ... 1

Nadlac

Înălțatul domn Ișțfan Dima, învățetoriu ... 1

Sent-Micloș Mic [Sănnicolaul Mic, azi înglobat în municipiul Arad]

Înălțatul domn Iosif Marcovici, învățetoriu ... 1

Tinod [Tinăud]

Înălțatul domn Theodor Botău, învățetoriu ... 1

Alșou Lugoș[Lugașul de Jos]

Înălțatul domn Gheorghie Pap, învățetoriu ... 1

Sabadheli [Sâmbăteni]

Înălțatul domn Gheorghie Serianț, învățetoriu ... 1

Micalaca [azi înglobat în municipiul Arad]

Înălțatul domn Andraș Stoianovici, învățetoriu ... 1

Secudvar [Socodor]

Înălțatul domn Miclouș Șimandan, învățetoriu ... 1

Tinerii iubitori de cultura romană: domnul Samfir Bălțean, domnul Pavel Ioanovici, domnul Dionisie Tomaci, domnul Petru Zeldeșan, domnul Avraam Veche, domnul Florian Birou, domnul Gheorghie Simon ... 7 20

Prenumeranții din crăiasca cetate Pesta

Magnficiul domn Anastasie Derra de Morodo ... 1

Strălucitul domn Constantin Grabovschi de Apadia pentru fiii săi ... 3

Strălucitul domn Emanuil Gojdu, avocat ... 1

Strălucitul domn Stefan Mano, avocat ... 1

Strălucitul domn Dimitrie de Dziko-Dokali, director ... 1

Onoroatul domn Ilia Blana, negoțitoriu pentru fiii săi ... 1

Onoratul domn Dimitrie Tincovici, negoțitoriu ... 1

Onoratul domn Constantin Raicovici, negoțitoriu ... 1

Onoratul domn Dimitrie Dona, negoțitoriu ... 1

Onoratul domn Constantin Babunea, negoțitoriu ... 1

Onoratul domn Andrei Muciu, negoțitoriu ... 1

Onoratul domn Areta Șaguna, negoțitoriu ... 1

Onoratul domn Gheorghie Guda, negoțitoriu ... 1

Onoratul domn Simeon Guda, negoțitoriu pentru fiii săi ... 2

Onoratul domn Theodor Caragea, negoțitoriu ... 1

Onoratul domn Theodor Mutovschi, negoțitoriu ... 1

Onoratul domn Anastasie Malecico, negoțitoriu ... 1

Onoratul domn Constantin Secuiaș, negoțitoriu ... 1

Onoratul domn Ioan Drișca, negoțitoriu ... 1

Onoratul domn Petru Petrovici, negoțitoriu ... 1

Onoratul domn Anastasie Zego, negoțitoriu ... 1

Onorații domni Constantin și Athanasie Arghir ... 2

Onoratul domn Iosif Lăpădat, croitoriu ... 1

Domnul înălțat Dimitrie Merce, învățetoriu ... 1

Domnul înălțat Efrem Popovici, cântărețul besearicii și teolog deservârșit ... 1

Pentru școla națională ... 1

Tinerii din Academia Universității Ungurești

Onorații domni Ioan, Stefan, Theodor și Constantin Simeon, tineri boeri din Moldavia ... 4

Onoratul domn Axentie Bojinca, întru al II-lea an filosof ... 1

Onoratul domn Peter Farchici, întru I-iul an filosof ... 1

Onoratul domn Ioan Avraam, întru I-iul an filosof ... 1

Onoratul domn Vichentie Petrovici, întru I-iul an filosof ... 1

Onoratul domn Nicolae Stan, întru I-iul an filosof ... 1

Tinerii școlari din școlile ceale mai mici

Gheorghe Econom, în Școla Mercantilă ... 1

Mihail Muco, întru a IV. Gramatică latinească ... 1

Alexandru Theodori, întru I-a Gramatică latinească ... 1

Alexandru Nodaji, întru I-a Gramatică latinească ... 1

Constantin și Gheorghe Popovici, în Școla românească ... 2

Preacinstitul domn Ioan Theodorovici, paroh românesc, namestnic și a cinstitelor Consistorii din Buda și Verșet asesor, pentru vinzare ... 54 100

Л Ш І И П Ц А Р Ё.

Динтре тоате мзестрїиле ч'кле май фолоситоаре, каре л'в' афлат минт'к ѡмен'кскз, май формосцз ши май аналт'з в'ст'з мзестрїа де а скрїа; кар'к не абац'з а п'вне к'в'цетеле ѡменешї пе Хартїе ши аде а'пзрт'зши к'в чей а'депзртацї де ной: а'пой не абац'з май департе а асемна трекиле Дирегзторїей ши аде Економїей ноастре, ка а'тр'в ачест кип сз реманз пзстрате ши пентр'в урмзторї, ши сз вахз а че фелю де а'цел'к'цере ам вїец'нїт к'в чей а'лешї; че легзтв'инце ши че треки ам ав'в'т к'в Конвецзиторїй ши к'в Вечнїй нострїй. Дечї Карт'к кар'к к'впрїнде а сїне Рег'влї ши пїаде а'дрептзтоаре, деспре а'токмїр'к аша пласз де Окрисорї се н'вмеце:

Бпистоларул Романеск (Briefsteller),

каре се апарте а трей пзрцї.

П А Р Т Ъ А Т Ж Ъ.

Ачаста л'в'кр'к'з де Окрисорїле Кореспонденцїилур, к'в рег'влї деспре форма ч'к дин л'в'нтр'в а Окрисорїилур, а'впз каре а'пой урм'к'зз а'сешї Окрисорїле, пре'к'вм: 1. Окрисорїле де Ашїинцаре ши де респ'внс. 2. Окрисорї де Р'в'гзчюне. 3. Окр. де м'в'лцемире. 4. О. де Рекомендаре. 5. О. а'трегзтоаре ши азтзтоаре де сфат. 6. О. де азр'вїре. 7. О. а'трегзтоаре ши азтзтоаре де сфат. 8. Ок. де азр'вїре. 9. О. а'д'в'кзтоаре амїнте де даторїе. 10. О. а'фр'вн'тзтоаре ачи ши деспїновзтоаре. 11. О. Доженитоаре ши сфатзитоаре. 12. О. де пецїт. 13. О. Желзитоаре ачи ши м'ангзитоаре. 14. Окр. де негоцеторїе. 15. О. Прїетенешї ши гл'вмїтоаре. 16. Окрисорї де л'в'д'даре ши де драгосте. 17. Окр. де Грат'в'лацїе сав де в'внзвестїре. ш. ал. дескїлїнїте. Дечї урм'к'зз Рег'влї деспре форма ч'к дїнафарз а Окрисорїй; пре'к'вм: деспре хартїе, а'пзт'в'раре, скрїер'к Тїт'влїй ши печетл'вїр'к.

П А Р Т Ъ А Д О С А.

Ачастз Парте не п'вне а'наїнте форма Тїт'влат'врїй, пре'к'вм: Тїт'в'ла Дїрегзторїей, а ред'в'черїй ши а а'плекзчюнїй, карк ст'з а л'в'нтр'в ла фр'вн'т'к Окрисорїй, а'пой урм'к'зз: а'дрес'в'л, сав скрїер'к Тїт'влїй а'к'с'в'пра пзт'врїй; пре'к'вм:

- I. Тїт'в'ла Персоанелур а'налте, ши а алтор Дирегзторїй Четзценешї.
- II. Тїт'в'ла Персоанелур дин Дирегзторїиле мїлїт'зрешї.
- III. Тїт'в'ла Персоанелур Кес'фрїчешї ши Д'в'ховнїчешї.
- IV. Тїт'в'ла Нег'в'цеторїилур ши а Майсторїилур.
- V. Тїт'в'ла Дїкастерїилур, ши а алтур Ока'в'не де ж'в'декатз май мїчї.

ЄПІСТОЛАРЮА

РОМАНЄСК

ПЕНТРЪ ФАЧӨРЬ А ТОТ ФВАЮА

ДЕ СЪРРИГОРЬ,

ЧЕ СЖИТЪ А ВІАЦА СОЦІЕТЪЦІИ ѠМЕНЕЦІИ
ЛА МЪЛГЕ АТЖМПАВРИ ДЕ ЛИБЕЗ.

АКЪМ АТЖА ѠАРЪ ЛЪКРАТ

А Е

КОНСТАНТИН ДІАКОНОВИЧ ДОГА,

К. КРЪЕСК ДІРЕКТОР АЛ ШКОЛЕАУР НАЦІОНАЛЕ
ДЕ ГРАНИЦЪ.

Briefsteller walachisch.

А БЪД А,

КЪ ТЪПАРЮА КРЪЕЦІИ ТЪПОГРАФІИ А УНІВЕРСИТЪЦІИ
ДИН ПЕСТА ЛА ЯНЪА 1841.